

Українська (рідна) мова

Раматизації mācību priekšmeta programmas paraugs

Satura rādītājs

Вступ	2
Мета учбового предмету	4
Задачі учбового предмету	5
Учбовий зміст	6
Порядок і час засвоєння учбового змісту	13
1 КЛАС	13
2 КЛАС	21
3 КЛАС	28
4 КЛАС	37
5 КЛАС	45
6 КЛАС	56
7 КЛАС	69
8 КЛАС	80
9 КЛАС	94
Форми і методичні прийоми оцінювання досягнень учнів	101
Форми оцінювання	101
Навчальні посібники, які використовуються для засвоєння учбового змісту	104

Вступ

Програма „Українська мова” розроблена відповідно вимогам Закону про освіту, Положення кабінету міністрів про державний стандарт основної освіти (2000 р.), стандарту про мови національних меншин (2003 р.)

Дана програма розкриває зміст аспектів освіти, сформульованих в Державному стандарті основної освіти (1998 р.) і визнаних значимими в процесі засвоєння учнями рідної мови:

спілкування: тобто здатність використовувати мову в різних ситуаціях спілкування для досягнення поставленої мети;

самовираження: творчість учнів, яка формується при вивченні світу народу, відображеного в мові; власного відношення до навколишнього світу;

співробітництво (соціальний аспект): як необхідна умова для розвитку вмінь жити в суспільстві, встановлювати зв'язки, приймати рішення, поважати себе та інших.

Програма „Українська мова” призначена для основної школи національних меншин з українською мовою навчання, розрахована на 9 років навчання (1-9 класи) з розрахунку 1260 навчальних годин; в 1-3 класах – 526 годин, 4-6 класах – 420 годин, 7-9 класах – 315 годин.

В 1-3 класах реалізується інтегрований підхід, стираються кордони між навчальними предметами. Вчитель розвиває в учнів комунікативно-мовні, мовні і соціокультурні навички не тільки при вивченні мовного матеріалу, а й при роботі з художніми творами в процесі навчання соціальних знань, малювання, музики та інших предметів. Передбачається, що учні приходять у 1 клас, засвоївши курс дошкільного навчання.

В 4-9 класах учні засвоюють основний зміст курсу української мови, у них формуються базові комунікативно-мовні, мовні, соціокультурні і навчальні навички, закладаються основи мовної особистості.

Програма складається із наступних розділів: вступ, цілі і задачі учбового предмету, учбовий зміст, порядок і час засвоєння учбового змісту, оцінювання досягнень учнів; навчальні посібники, методи і методичні прийоми, які використовуються в процесі засвоєння рідної мови.

Дана програма не є нормативним документом, носить рекомендаційний характер. Вчитель може вносити в неї корекцію, виходячи з реальних умов навчального процесу і освітньої програми школи.

Програма допоможе вчителю:

- Усвідомити стратегію сучасного навчання мови, направленість навчання на розвиток і виховання мовної особистості учня, формувати вміння повноцінно брати участь в процесі спілкування, сприйняття мови як складової частини культури народу, формування в учнів навичків вчитися.

- Розробити тематичне планування.
- Використовуючи її як основу, вчитель коригує зміст програми з урахуванням тих реальних проблем, які виникають в учнів з власними потребами при засвоєнні української мови.

Мета учбового предмету

Розвивати в учнях здібності повноцінно спілкуватися рідною мовою, засвоювати роль мови в формуванні власної особистості, в збереженні етнічної ідентичності, в пізнанні культури народу і в побудові міжкультурного діалогу.

Задачі учбового предмету

В процесі засвоєння української мови необхідно створити умови для розвитку в учнів

1-3 класів

- розуміння ролі мови в житті людини, уявлення про правила мовної і немовної поведінки в процесі спілкування.
- початкових умінь в області слухання, мовлення, читання і письма.
- уявлень про мову як джерело інформації про культуру народу.
- потребу в співробітництві з однокласниками і вчителями.

4-6 класів

- вміння брати участь у спілкуванні, складати висловлювання і тексти, враховуючи адресата (-ів), тему і мету спілкування.
- сприйняття мови як знакової системи, яка виконує означені функції.
- вміння дотримуватися у власній усній та писемній мові засвоєних норм української літературної мови.
- вміння знаходити інформацію про культуру народу в тексті та інших джерелах, використовувати її у власному мовному досвіді.
- основи навчального співробітництва.

7-9 класів

- вміння будувати міжособистісний діалог, брати участь у різних ситуаціях спілкування.
- погляду на мову як комунікативну і знакову систему, яка пройшла давній шлях розвитку.
- грамотного, зв'язного, успішного усного і писемного мовлення згідно з нормами української літературної мови, потреби в удосконаленні культури власної мови.
- вміння аналізувати цінності народу, які відображені в мові, сприйняття мови як засобу трансляції культури.
- вміння усвідомлено користуватися мовними навичками в навчальній діяльності.

Учбовий зміст

Програма розкриває і конкретизує зміст української мови, викладений в стандарті про мови національних меншин.

В центрі уваги програми – розвиток в учнів комунікативної, мовної, соціокультурної і учбової компетенцій.

Комунікативна компетенція

Мова існує перш за все для того, щоб задовільнити потреби людей в спілкуванні, мета полягає в тому, щоб людина зрозуміла іншу людину.

При засвоєнні учнем української мови в центрі уваги знаходяться мова і спілкування, комунікативно-мовні вміння учнів, використання мови в різних ситуаціях спілкування.

Найважливішою якістю сучасної людини є вміння будувати міжособистісний діалог і повноцінно брати у ньому участь. Для цього необхідно орієнтуватися в різних ситуаціях спілкування, володіти культурою мовлення, слухання, читання і письма, вміти створювати і сприймати висловлювання і тексти, відповідні комунікативному наміру, вести спілкування, а також оцінювати успішність спілкування.

Мовна компетенція

Мова – це знакова система, яка складається із специфічних одиниць, які наділені своїми функціями, структурою і значенням та вживанням у мовленні. Розуміння функції і побудови мови, особливостей її функціонування, знання мовних законів і правил – основа успішного розвитку комунікативних умінь учнів.

На розвиток в учнів мовної компетенції впливають:

- формування лінгвістичного погляду на мову як на засвоєння мовного матеріалу під кутом зору комунікації, функцій мови, значення і вживання мовних явищ; в програмі акцент зроблено не на перерахуванні фактів мови, а на тому, як мова функціонує, як вона допомагає учневі оволодіти механізмом спілкування, стати мовною особистістю;
- текстоорієнтовний підхід в процесі засвоєння української мови, оскільки текст є основною одиницею мови, в якій засоби мови не тільки реалізуються, але й об'єднуються в систему, стають комунікативно значимими.

Спілкування здійснюється перш за все за допомогою текстів, оскільки мовна діяльність – це текстова діяльність. Отже, треба допомогати учневі оволодіти майстерністю сприйняття і побудови текстів. Зрозуміти текст, осмислити його – це відповісти на запитання, про що текст, чому і з якою метою автор склав його, які мовні засоби він використав для розкриття свого комунікативного наміру, чи вдалося йому реалізувати задумане. Скласти власний текст – це вирішити, про що я хочу розповісти, хто буде моїм читачем

чи слухачем, які засоби мови й розвитку думки я використовую для реалізації свого наміру, вміти оцінити свій текст і вдосконалити його.

Соціокультурна компетенція

У мові знаходиться багато інформації про історію народу, про сприйняття світу і цінностей. При вивченні української мови учень наближається до культури українського народу, засвоює його духовні цінності, знайомиться з українською мовною картою світу. Осмисленість своєї належності до народу допомагає людині почувати себе частиною спільності, орієнтуватися в динамічному світі.

У той же час сучасна людина (підліток) повинна ідентифікувати себе:

1. як носія етнічної культури;
2. як представника мультикультурного суспільства;
3. як громадянина світу.

Тільки в цьому випадку можна говорити про повноцінну інтеграцію особистості в етнічну і світову культуру. Рідна мова в цьому процесі відіграє важливу роль, оскільки допомагає сформувати в учня уявлення про мовну і культурну різноманітність світу як цінність; у вихованні людини „відкритого типу”, здатного до побудови міжкультурного діалогу.

Учбова компетенція

Програма виходить з того, що українська мова належить до числа важливих предметів, оскільки є:

- предметом вивчення і навчання: в процесі засвоєння української мови в учня формується система поглядів на навколишній світ, ціннісне відношення до світу, учень оволодіває комунікативною здібністю, розвиває мислення, наближається до культурної спадщини українського народу, вчиться брати участь у міжкультурному діалозі, формує уявлення про прекрасне в житті і мові.
- засобом засвоєння інших навчальних предметів: навчання мови допомагає розвитку загальнонавчальних вмінь (мислення-аналіз, порівняння, узагальнення, доказ, висновок, практика – вміння доповнювати інформацію за допомогою довідкової літератури, викладати учбовий матеріал, використовуючи різноманітні знакові системи та ін.); від рівня засвоєння української (рідної) мови залежать успіхи учнів в оволодінні іншими учбовими предметами, в. т. ч. латиською, іноземними мовами.

У змісті програми закладені основи творчого, дослідницького підходу до засвоєння учнем української мови, яка проявляється в різноманітних формах співробітництва учителя і учня.

Навчальне співробітництво – один із самих ефективних засобів засвоєння нового досвіду. Воно направлене на розвиток в учня вміння вчитися, тобто вміння вступати в навчальні відносини з джерелом знань і вмінь – з однокласниками, вчителем, вмілою і розумною людиною, з фактом культури, з книгою, телепередачею, інтернетом, музейним експонатом.

Форми співробітництва різноманітні, але на уроках української мови особливого значення набуває здатність учня брати участь в навчальних діалогах, дискусіях, ролевих іграх, колективних дослідях, вміння використовувати різноманітні джерела інформації.

Даний підхід дозволяє сформувати в учня таке відношення до світу, до учбової діяльності, до самовдосконалення, яке реалізується в схемі:

- шукаю – знаходжу;
- думаю – дізнаюся, розумію;
- пробую – співпрацюю – і виконую.

Окрім того, якраз співробітництво сприяє формуванню в учня рефлексії. В цьому випадку учень здатний самотійно вийти за межі стандартних знань і вмінь.

Розподіл учбового матеріалу подано в таблиці.

Зміст таблиці допоможе вчителю побачити акценти, які ставляться при формуванні в учнів комунікативних, мовних, соціокультурних вмінь в процесі вивчення української мови в 1-3, 4-6, 7-9 класах.

Комунікативна компетенція

1-3 класи	4-6 класи	7-9 класи
<p>Участь в діалозі: привітання, представлення себе, знайомство, питання з метою отримання інформації, вміння слухати співрозмовника, дякувати, просити пробачення.</p> <p>Норми мовного етикету в процесі спілкування : звертання, привітання, вдячність</p> <p>Словесні і несловесні засоби спілкування.</p> <p>Побудова текстів про себе, свою сім'ю, друзів, про побачене, почуте, прочитане.</p>	<p>Ситуація спілкування (співрозмовники, тема, мета); діалог.</p> <p>Участь у діалозі: вступ в діалог, вираження і аргументація власної точки зору співрозмовника, завершення діалогу.</p> <p>Норми мовного етикету в процесі спілкування: привітання, прощання, прохання, ввічлива відмова, подяка.</p> <p>Уявлення про роль несловесних засобів</p>	<p>Ситуація спілкування (співрозмовники, тема, мета, мотив, місце, час спілкування).</p> <p>Участь у діалозі і дискусії (встановлення візуального і мовного контакту, продовження і закінчення діалогу, володіння стратегією і тактикою діалогу, дискусії; вираження і аргументація власної точки зору, прогнозування, сприйняття і оцінювання точки зору співрозмовника; вираження зацікавленості в спілкуванні, дотримання тональності, корекція своєї мовної поведінки в процесі діалогу,</p>

1-3 класи	4-6 класи	7-9 класи
<p>Читання і слухання простих текстів, розуміння завдань.</p> <p>Культура мовника (засвоєні правила).</p>	<p>спілкування.</p> <p>Побудова висловів, текстів, відповідних адресату, темі і меті спілкування (візитна картка, особистий лист, оголошення, оповідання, реклама, характеристика, доклад, інтерв'ю, стаття).</p> <p>Цілісне і детальне сприйняття змісту тексту, читання із загальним охопленням змісту тексту (ознайомлення).</p> <p>Виразне читання тексту.</p> <p>Культура мовника (засвоєні правила)</p>	<p>дискусії.</p> <p>Норми мовного етикету в процесі спілкування: ввічлива оцінка, одобрення, комплімент, ділова критика.</p> <p>Осміслене використання немовних засобів у спілкуванні.</p> <p>Побудова висловів, текстів, відповідних адресату, комунікативному наміру, місцю і часу спілкування (відповіді на мовну тему, анкета, рецензія, портрет, конспект, тези, анотація).</p> <p>Критичне сприймання змісту тексту (критичне слухання) читання з метою виділення основного змісту для подальшої передачі його в формі резюме, анотації.</p> <p>Виступ з власним текстом перед однокласниками.</p> <p>Культура мовника (засвоєні правила).</p>

Мовна компетенція

1-3 класи	4-6 класи	7-9 класи
<p>Мова, мовлення</p> <p>Роль мови в житті людини.</p> <p>Словники – коштовниця мови (орфографічний, тлумачний)</p>	<p>Мова, мовлення</p> <p>Людська мова і мови навколишнього світу (тварин, квітів, дорожних знаків, музики т.і.).</p> <p>Усна і писемна форми мови.</p> <p>Мова – знакова система. Знаки мови (звук, буква, морфема, слово, словосполучення, речення, текст).</p> <p>Функції мови (спілкування, пізнавальна,</p>	<p>Мова, мовлення</p> <p>Українська мова – одна із індоєвропейських мов. Українська мова в кругу слов'янських мов.</p> <p>Мова – явище, яке розвивається.</p> <p>Основні розділи науки про мову (фонетика, лексика, морфеміка, словотвір, морфологія, синтаксис).</p> <p>Норми української літературної мови.</p>

1-3 класи	4-6 класи	7-9 класи
	<p>емоційна).</p> <p>Гіпотези про походження мови.</p> <p>Словники – коштовниця мови (етимо логічний, орфоепічний, орфографічний).</p> <p>Виразні засоби усної мови.</p> <p>Культура мови (засвоєні норми).</p> <p>Поняття про стилі мови, мовні жанри.</p>	<p>Словники (іноземних слів, правопису, енциклопедійні).</p> <p>Мова діалогічна і монологічна.</p> <p>Виразні засоби писемної мови.</p> <p>Культура мови (засвоєні норми).</p> <p>Стилї мови, ознаки стилів, особливості мовних жанрів.</p>
<p>Текст</p> <p>Текст і його ознаки (заголовок, тема, зв'язність, закінченість).</p> <p>Побудова тексту: зачин, основна частина, кінцівка.</p> <p>Абзац (и).</p> <p>План тексту (питання).</p>	<p>Текст</p> <p>Текст і його ознаки (заголовок, тема, головна думка, зв'язність, закінченість).</p> <p>Види текстів (розповідь, опис, міркування) і їхні різновиди (опис предмета, місця) і особливості побудови тексту в залежності від типу.</p> <p>Текст – діалог.</p> <p>План тексту (простий).</p> <p>Редагування тексту (повтори, підбір слів і виразів тощо).</p>	<p>Текст</p> <p>Текст і його ознаки (інформативність, цілісність, модальність; види зв'язку речень і засоби розвитку думки в тексті).</p> <p>Види заголовків.</p> <p>Підтеми.</p> <p>План тексту (складний, тезовий, цитатний).</p> <p>Редагування тексту.</p> <p>Діалог з текстом.</p>
<p>Речення</p> <p>Поняття про речення, ознаки речення.</p> <p>Головні (підмет і присудок) і другорядні (додаток, означення і обставини) члени речення.</p> <p>Розділові знаки в кінці речень (засвоєні пунктограми).</p>	<p>Речення</p> <p>Поняття про словосполучення, односкладове і двоскладове, просте і складне речення.</p> <p>Речення за метою висловлювання (розповідне, питальне, спонукальне) і за емоційним забарвленням (окличне, неокличне).</p> <p>Способи вираження головних і другорядних членів речення словами – частинами мови (вивчені частини мови) збігом слів (фразеологізми, словосполучення).</p>	<p>Речення</p> <p>Види синтаксичного зв'язку слів (координація, сурядність, підрядність) в реченні.</p> <p>Побудова і види словосполучень.</p> <p>Порядок слів у простому реченні.</p> <p>Типи і способи вираження головних і другорядних членів речення словами – частинами мови (вивчені частини мови).</p> <p>Речення ускладненого типу (однорідними</p>

1-3 класи	4-6 класи	7-9 класи
	<p>Речення із звертанням, однорідними членами речення, з прямою мовою.</p> <p>Розділові знаки в кінці і в середині речення (засвоєні пунктограми).</p> <p>Синтаксичний і пунктуаційний розбір речень.</p>	<p>членами, словосполученнями, звертаннями тощо).</p> <p>Повні і неповні речення.</p> <p>Види складних речень (складносурядні, складнопідрядні, складні безсполучникові, складні з різними видами зв'язку).</p> <p>Способи передачі чужої мови (пряма, непряма мова, цитати).</p> <p>Синтаксичні синоніми.</p> <p>Розділові знаки в кінці і в середині речення (засвоєні пунктограми).</p> <p>Синтаксичний і пунктуаційний розбір простого і складного речення.</p> <p>Синтаксичні особливості простих і складних речень.</p>
<p>Слово</p> <p>Звукова (звук, склад, наголос) і буквена побудова слова і алфавіт.</p> <p>Наголошені і ненаголошені позиції голосних.</p> <p>Звуко-буквений аналіз слова.</p> <p>Перенос слів з одного рядка на другий.</p> <p>Морфемна будова слова, споріднені слова.</p> <p>Значення слова, переносне значення слова.</p> <p>Синоніми, антоніми.</p> <p>Частини мови, їх граматичне значення.</p> <p>Орфограма, орфографічне правило, позначення орфограми.</p>	<p>Слово</p> <p>Орфоепічні норми мови.</p> <p>Рифма, ритм, віршований розмір.</p> <p>Фонетично-орфографічний розбір слова.</p> <p>Морфемна будова слова, морфемний розбір слова.</p> <p>Способи утворення слів.</p> <p>Лексичне значення слова, однозначні і багатозначні слова, пряме, переносне значення слова.</p> <p>Омоніми, синоніми, антоніми.</p> <p>Терміни, професійна лексика.</p>	<p>Слово</p> <p>Самостійні, службові частини мови, їх граматичні ознаки.</p> <p>Орфограми в словах.</p> <p>Слово, як засіб мовної виразності (анафора, епіфора).</p>

1-3 класи	4-6 класи	7-9 класи
	<p>Слово, як засіб мовної виразності.</p> <p>Фразеологізми.</p> <p>Граматичне значення слова.</p> <p>Самостійні частини мови, їх граматичні ознаки.</p> <p>Орфограми в словах.</p> <p>Синтаксичні особливості слів – частин мови, їхні форми.</p>	

Соціокультурна компетенція

1-3 класи	4-6 класи	7-9 класи
<p>Українська азбука.</p> <p>Культурологічна інформація текстів.</p> <p>Норми мовного етикету.</p>	<p>Українська мова – мова українського народу, зміни в часі, роль мови в збереженні і пізнанні культури народу.</p> <p>Слова як архетип культури народу, слова-назви навколишнього світу, слова-образи.</p> <p>Культурологічна інформація текстів, знаходження і використання їх у власному мовному досвіді.</p> <p>Норми мовного етикету (засвоєні норми).</p>	<p>Мова як складова частина культури народу.</p> <p>Рідна мова, державна мова, мови національних меншин, іноземні мови.</p> <p>Ціннісні уявлення народу, відображення в мові (аналіз мовного матеріалу) граматичних форм слів і граматико-стилістичних конструкцій.</p> <p>Культурологічна інформація: знаходження, аналіз, систематизація і використання у власному мовному досвіді.</p> <p>Норми мовного етикету (засвоєні норми).</p> <p>Жест – явище національне. Загальне і відмінне в міміці і жестах різних народів.</p> <p>Міжкультурний діалог.</p>

Порядок і час засвоєння учбового змісту

1 КЛАС

Основні напрямки в розвитку комунікативної, мовної, соціокультурної компетенцій і в сприйнятті художнього твору

Комунікативна компетенція

Вчиться дотримуватися правил поведінки під час спілкування:

- має уявлення про несловесні засоби спілкування (міміка, жести);
- вчиться впізнавати настрій співрозмовника по міміці та жестах (радість, сум, здивування, образа);
- дотримується правил поведінки під час слухання (не перебиває, не розмовляє під час розмови).

Вчиться приймати участь у діалозі:

- виступає в одній із вибраних ролей (дерева і листка, ведмедя і зайця та ін.);
- дотримується мовного етикету при спілкуванні (вітається, прощається, дякує, звертається).

Вчиться складати тексти (усні та письмові):

- планує свій текст (що хочу розповісти);
- називає себе (ім'я, прізвище та ін.), свою сім'ю (ім'я батьків, місце роботи), товаришів (ім'я, адреса), розповідає про предмет, за картиною, за даним початком, візитна картка;
- малює словесну картину, спираючись на малюнок, ілюстрацію, прослуханий чи прочитаний текст (хто, де, коли, що робить);
- усно переказує прочитаний текст (близько до тексту);
- знаходить в тексті конкретну інформацію, використовує її у власному переказі (напр.: знайди в тексті речення, де розповідається про те, як виглядає деревце. Опиши його.).

Вчиться слухати і читати:

- сприймає зміст прослуханого чи прочитаного тексту (хто/що, де, що робить);

- читає прості тексти, дотримується правил читання вголос (зв'язність, голосність, чіткість); вчиться виразному читанню (паузи, мелодика);
- читає мовне правило і запам'ятовує його.

Мовна компетенція

- удосконалює уявлення про звукобуквену і складову будову слова (голосні/приголосні, приголосні дзвінки/глухі, м'які/тверді, склад), про алфавіт, знайомиться зі словами близькими і протилежними за значенням;
- знайомиться з ознаками речення, з граматичною основою речення, оформляє речення на письмі;
- знайомиться з ознаками тексту (текст, як набір речень, з'язаних між собою за змістом), добирає заголовок до тексту.

Соціокультурна компетенція

- отримує уявлення про походження українського алфавіту;
- вчиться використовувати в мові засоби мовного етикету;
- вчиться знаходити в тексті інформацію про культуру народу;
- знайомиться з українськими дитячими письменниками.

Сприйняття художнього тексту

- знайомиться з фольклорними творами (прислів'я, поговірки, загадки, народні пісні та ін.);
- знайомиться з жанром літературної казки (без використання терміну жанр): називає героїв казки і виражає своє відношення до них і їх вчинків, вчиться переказувати казки за допомогою питань (близько до тексту), вчиться читати діалоги героїв казки, передає інтонацією настрій героїв у процесі читання;
- має уявлення про казки різних народів, звертає увагу на образні вислови в народних казках, придумує продовження твору, зберігаючи тему;
- співвідносить уривок твору з ілюстрацією, створює власну ілюстрацію;
- читає напам'ять вірш;

- сприймає настрій прослуханого чи прочитаного твору і співвідносить його з ілюстрацією, музичним твором.

Тема: Хто Я?

Підтема:

- Я, ти та інші...
- Навколо мене прекрасний світ

Задачі:

1. вчити першокласників представляти себе (візитна картка); скласти оповідання за малюнком, за серією сюжетних малюнків, про предмет.
2. познайомити із звуковою і буквеною будовою слова; з алфавітом;
3. дати уявлення про походження української азбуки;
4. познайомити з творами усної народної творчості.

Комунікативна компетенція

- Має уявлення про словесні і несловесні засоби спілкування.
- Вчиться розповідати про побачене, почуте (планує зміст свого тексту).
- Вчиться вживати слова ввічливості при спілкуванні.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
Складає усне оповідання за малюнком, за серією сюжетних малюнків. Оформляє свою візитну картку (ім'я, прізвище, клас). Вчиться читати прості тексти, дотримується правил читання вголос.	Вчиться знаходити речення за його ознаками (закінчена думка, велика літера, розділові знаки речення). Вчиться списувати речення з друкованого і письмового зразків. Складає усно речення за схемою, за малюнком.	Визначає кількість звуків у слові. Диференціює голосні і приголосні звуки, приголосні дзвінки і глухі, тверді і м'які. Вчиться ділити слова на склади. Отримує уявлення про наголос. Вчиться переносити слова з одного рядка на

Текст	Речення	Слово
<p>Відрізняє твори усної народної творчості, вчиться виразно читати їх, пояснювати, що означають прислів'я.</p> <p>Читає та переказує народні казки, називає героїв казки, виражає своє відношення до них, створює ілюстрації до казки.</p> <p>Вчиться орієнтуватися у підручнику і робочому зошиті.</p>	<p>Визначає кількість речень у тексті.</p> <p>Вчиться розташовувати написане речення на листкові.</p>	<p>другий.</p> <p>Позначає звуки буквами.</p> <p>Записує букви згідно з прийнятими нормами графіки.</p> <p>Вчиться списувати з письмового зразка букви, склади, слова.</p> <p>Удосконалює читання складів, слів.</p> <p>Має уявлення про походження української азбуки.</p> <p>Має уявлення про практичне використання алфавіту.</p> <p>Має уявлення про зразок.</p>

Тема: Який я?

Підтема:

- Моя сім'я
- Мої друзі
- Азбука настрою

Задачі:

1. вчити планувати свою розповідь: про що хочу розповісти, що хочу розповісти; висловити своє відношення до побаченого, почутого, прочитаного;
2. отримувати уявлення про ознаки речення і тексту;
3. дати уявлення про літературну казку;
4. познайомити з художніми творами українських письменників (казки).

Комунікативна компетенція

- Вчиться розповідати про себе, про свою сім'ю.
- Вчиться впізнавати настрій співрозмовника за мімікою і жестами .
- Складає власну візитну картку.
- Вчиться використовувати форми мовного етикету.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Розуміє, що мова – це засіб спілкування людей.</p> <p>Має уявлення про текст як про набір речень, зв'язаних між собою за змістом.</p> <p>Вчиться «збирати» текст із речень, розміщених в неправильному порядку.</p> <p>Списує простий текст (3-5 речень), порівнює зі зразком.</p> <p>Знаходить в тексті конкретну інформацію, використовує її у власному переказі.</p> <p>Вчиться читати казки за ролями.</p> <p>Вчиться відрізняти народні та літературні казки, вчиться виразно читати діалоги, малює ілюстрації до казок, переказує близько до тексту.</p>	<p>Удосконалює уявлення про речення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вчиться знаходити початок і кінець в «єдиному» тексті (спирається на ознаку – виражає закінчену думку); • вчиться будувати речення із слів, розташованих у «неправильному» порядку; • списує речення зі зразка, дотримуючись правил оформлення речень на письмі; • вчиться записувати речення під диктовку, перевіряти записане; • вчиться будувати речення за поданою схемою, складати схему речення; • вчиться звіряти записане речення зі зразком. 	<p>Удосконалює вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розташовувати слова в алфавітному порядку; • записувати слова під диктовку, порівнювати зі зразком; • ділити слова на склади, знаходити наголошений склад. <p>Переносити слова з одного рядка на другий.</p> <p>Вчиться робити звукобуквений розбір слова (варіанти на вибір вчителя).</p> <p>Вчиться користуватися орфографічним словником.</p> <p>Отримує уявлення про слово, як засіб найменування навколишнього світу.</p> <p>Має уявлення про орфограму;</p> <ul style="list-style-type: none"> • вчиться помічати орфограму; • засвоює орфограми. <p>Знайомиться з іменами українських письменників, авторами казок.</p>

Тема: Я в школі

Підтеми:

- Моя школа
- Азбука ввічливості
- Азбука здоров'я

Задачі:

1. узагальнювати вміння розповідати за поданною темою, за поданим початком;
2. дати уявлення про лексичне значення слова, про частини мови, познайомити зі словами близькими та протилежними за значенням;
3. познайомити з ознаками речення (головні члени речення), розділовими знаками в кінці речень; з ознаками тексту (заголовок,тема);
4. познайомити з образними висловами; казками різних народів.

Комунікативна компетенція

- Вчиться розповідати про друга, про школу.
- Вчиться слухати розповідаючого і розуміти його настрій.
- Вчиться виражати відношення до побаченого, почутого.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
Знайомиться із заголовком як однією із ознак тексту. Вчиться: <ul style="list-style-type: none">• записувати заголовок тексту;• вибирати заголовок із запропонованих варіантів, співвідносити його з темою;	Має уявлення про розповідне, питальне, окличне речення (терміни не вводяться): Вчиться „читати”речення з різними розділовими знаками в кінці; Вчиться записувати речення з крапкою, питальним і окличним знаками в кінці (на	Отримує початкове уявлення про іменник, прийменник, прикметник, дієслово (терміни не вживаються). Вчиться виявляти наголошену та ненаголошені позиції голосних і парних дзвінких і глухих приголосних звуків у слові, перевіряти їх. Має уявлення про топоніми, (термін не

Текст	Речення	Слово
<ul style="list-style-type: none"> • добирати заголовок до сюжетного малюнка, власного усного тексту. <p>Вчиться визначати тему текста.</p> <p>Узагальнює вміння розповідати на основі заданої теми.</p> <p>Списує текст, в якому є питальні і окличні речення, співвідносить записане зі зразком.</p> <p>Вчиться читати виразно.</p> <p>Вчиться розповідати казки різних народів, звертати увагу на образні вислови в казці.</p> <p>Придумує продовження казки, створює свою ілюстрацію.</p> <p>Вчиться зв'язати записаний текст зі зразком.</p>	<p>основі зразку, під диктовку).</p> <p>Знайомиться з головними членами речення як ознакою речення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вчиться знаходити і підкреслювати підмет і присудок, спираючись на питання і значення; • вчиться дописувати речення за початком (добирає присудки до підметів і навпаки). <p>Графічно позначає кількість речень в тексті (напр. ____! ____?).</p>	<p>вводиться) знаходить їх у тексті.</p> <p>Отримує уявлення про слова близькі та протилежні за значенням, вчиться добирати їх до поданого слова.</p> <p>Удосконалює уявлення про орфограму: засвоює орфограми „Велика буква в іменах, географічних назвах”; „Подвоєні приголосні, буквосполучення [дз],[дз’],[дж], пропис слів з г”</p> <p>Знайомиться з українськими образними виразами (котуку – воркотику та ін.).</p>

Тема: Мир моїх фантазій

Підтеми:

- В країні Уявлень...
- Подорож в країну читачів

Задачі:

1. вчити дотримуватися норм мовного етикету;
2. вчити складати письмові та усні тексти;
3. вчити визначати настрій вірша.

Комунікативна компетенція

- Вчиться розповідати про побачене, почуте, прочитане (на теми, пов’язані зі сприйняттям оточуючого світу).

- Вчиться брати участь у діалозі на основі заданих ситуацій і вдосконалює вміння використовувати форми мовного етикету.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Вчиться коментовано списувати текст.</p> <p>Розповідає про слово, спираючись на звукобуквений аналіз.</p> <p>Вчиться дотримуватися культури письма і читання.</p> <p>Читає прості тексти, дотримується правил читання вголос.</p> <p>Читає виразно вірші (напам'ять).</p> <p>Співвідносить художній твір з ілюстрацією, музичним твором.</p> <p>Орієнтується в підручниках з української мови та читання.</p>	<p>Вчиться помічати помилки у визначенні початку та кінця речення, виправляє їх.</p> <p>Знаходить в реченні головні члени речення, підкреслює їх.</p> <p>Складає прості речення на задану тему, записує їх.</p> <p>Складає схему простого речення (2-4 слова), будує речення за поданою схемою.</p> <p>Списує речення, які містять слова ввічливості, порівнює написане зі зразком.</p>	<p>Вчиться розпізнавати слова, які відповідають на питання хто?, що?, що робить?, що роблять?, який?, яка?, яке?, які?.</p> <p>Вчиться користуватися тлумачним словником.</p> <p>Вчиться пояснювати слова за допомогою слів, близьких за значенням, і тлумачного словника.</p> <p>Вміє порівнювати написане зі зразком, брати справку в орфографічному словнику.</p> <p>Удосконалює поняття про орфограму:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знаходить в словах орфограми; • засвоює орфограми: розділове написання • приєднанні слів до слів. <p>Має уявлення про те, що в „імені” предмета знаходиться причина його назви (напр.: підберезовик – росте під березою).</p>

2 КЛАС

Основні напрямки в розвитку комунікативної, мовної, соціокультурної компетенцій і в сприйнятті художнього тексту.

Комунікативна компетенція

Вчиться дотримуватись правил поведінки при спілкуванні:

- бути ввічливим при розмові з ровесниками та дорослими;
- дотримується правил слухання співрозмовника.

Вчиться приймати участь у діалозі:

- задає питання для отримання інформації;
- дотримується мовного етикету, вживає етикетні форми звертання до співрозмовника при привітанні, запрошенні.

Вчиться складати тексти (усні, письмові):

- розповідає, спираючись на інформацію тексту; про себе; усно і письмово описує тварин (*зовнішній вигляд*);
- усно продовжує текст за початком;
- усно переказує текст за опорними до нього питаннями;
- усно складає текст за запропонованим заголовком;
- складає усний і письмовий текст за опорним планом, пише листівку, запрошення за адресою і правилами оформлення тексту.

Вчиться слухати і читати:

- сприймає зміст мовного завдання, планує виконання завдання за прийнятим порядком співробітництва з однокласниками (*за зразком*);
- сприймає конкретну інформацію прослуханого тексту;
- читає прості тексти; виразно; напам'ять вірші;
- читає мовне правило в схемі, в таблиці;

- знаходить в тексті пояснювальну, основну / додаткову; відому / невідому інформацію, використовує її при складанні власного тексту.

Мовна компетенція.

- знайомиться з морфемною будовою слова (корінь, закінчення, суфікс, префікс);
- отримує уявлення про види речень за метою висловлювання, за інтонацією, формує уявлення про другорядні члени речення (додаток, означення, обставини);
- удосконалює уявлення про частини мови;
- отримує уявлення про абзац, як частину тексту, про побудову тексту, про зв'язок заголовка зі змістом тексту, про головну думку текста.

Соціокультурна компетенція.

- формує уявлення про історію українських імен та прізвищ;
- вчиться використовувати в мові засоби мовного етикету;
- вчиться знаходити в тексті інформацію про культуру та історію народу.

Сприйняття художнього твору.

- знайомиться з жанром оповідання: виділяє суттєві частини тексту і придумує заголовки до них (за допомогою вчителя); складає усно оповідання про героїв твору; визначає місце і час події; визначає головну думку; виражає своє відношення до вчинків героїв;
- має уявлення про пейзаж в художньому творі і в образотворчому мистецтві, знаходить описи природи і співвідносить їх з ілюстрацією, музичним твором, розповідає про власне сприйняття, сприймає настрій пейзажу в художньому творі.

Тема: « Поспішайте робити добро»

Підтеми:

- Людина серед людей

- Закони життя.

Задачі теми:

1. дати уявлення про адресат і мету спілкування; удосконалювати навички; брати участь у діалозі, познайомити з написанням листівки, вітання, особистого листа;
2. повторити вивчене в 1- ому класі, познайомити з морфемною будовою слова (корінь, закінчення), із спільнокореневими словами, з синонімами, з видами речень за метою висловлювання і за інтонацією;
3. познайомити з оповіданням.

Комунікативна компетенція.

- Має уявлення про мету спілкування.
- Пише листівку, листа за адресою і з різноманітними цілями.
- Дотримується правил ввічливості при спілкуванні; використовує етикетні слова-звертання до адресату

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Вчиться удосконалювати текст за допомогою синонімів.</p> <p>Удосконалює навички брати участь у діалозі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вчиться задавати питання; • відповідати на питання. <p>Читає прості тексти, виражає розуміння прочитаного.</p> <p>Знайомиться з оповіданням, визначає його автора.</p> <p>Читає діалоги персонажів, вчиться пояснювати зміст оповідання.</p> <p>Вчиться давати характеристику героям оповідання.</p>	<p>Вчиться:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати речення за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні) і за інтонацією; • читати ці речення, грамотно записувати їх; • пояснювати їх роль у мові (в тексті). <p>Знаходить в реченні підмет.</p> <p>Отримує уявлення про другорядні члени речення:</p> <p>Знайомиться з додатком (<i>терміни вводяться на вибір</i>) та його ознаками;</p> <p>Вчиться знаходити в реченні додаток за його ознаками і підкреслює його;</p>	<p>Визначає слово за його лексичним значенням.</p> <p>Вчиться вибирати слово із ряду синонімів, включати його в текст.</p> <p>Отримує уявлення про морфему, як значиму частину слова (закінчення, корінь):</p> <ul style="list-style-type: none"> • вчиться виділяти в слові закінчення і корінь; • встановлює спорідненість спільнокореневих слів. <p>Удосконалює уявлення про орфограму:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знаходить орфограму в корені, пояснює написання букв. • засвоює орфограми: ненаголошені голосні звуки [e], [и], дзвінки і глухі приголосні звуки в

Текст	Речення	Слово
<p>Має уявлення про абзац, як частину тексту:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати, про що говориться в кожному абзаці, • розмістити абзаци простого тексту в правильному порядку, підбирати заголовки до них; • вчитись списувати текст із 2-5 абзаців. <p>Мати уявлення про простий план тексту; усно вчитись переказувати тексти, спираючись на простий план.</p> <p>Вчитись писати текст - привітання</p> <p>Отримує уявлення про літературний жанр оповідання.</p> <p>Усно продовжує оповідання за початком, складає оповідання за заголовком.</p> <p>Переказує текст, спираючись на задані питання, за планом.</p> <p>Вчиться виділяти смислові частини тексту і добирати заголовок до них, визначати місце і час подій.</p> <p>Вчиться виділяти, знаходити в тексті речення, в якому виражена головна думка, визначає тему оповідання.</p> <p>Читати вірші напам'ять.</p> <p>Виражає своє відношення до вчинків героїв оповідання.</p> <p>Розташовує текст – вітання на листівці і правильно оформляє його.</p>	<p>Доповнює речення додатками.</p>	<p>корені.</p> <p>Удосконалює вміння графічно позначити орфограму в слові</p> <p>Користується тлумачним словником, вчиться використовувати словник синонімів.</p> <p>Формує уявлення про іменник (<i>термін</i>):</p> <ul style="list-style-type: none"> • знаходить в реченні іменники за його ознаками; • поділяє загальні / власні, істоти/ неістоти; • знайомиться з числом і родом іменників. <p>Отримує уявлення про антоніми; вчиться підбирати антоніми до слів, пояснювати лексичне значення слова за допомогою антонімів.</p> <p>Вчиться користуватись словником антонімів.</p> <p>Удосконалює вміння виділяти в іменниках закінчення, корінь, добирати спільнокореневі слова.</p> <p>Отримує уявлення про суфікс як значиму частину слова (<i>на матеріалі іменника</i>):</p> <ul style="list-style-type: none"> • виділяє суфікси в іменниках; • вчиться утворювати іменники за допомогою суфіксів. <p>Удосконалює уявлення про орфограму:</p> <p>Вчиться міркувати при вирішенні орфографічної задачі (<i>коментувати</i>);</p> <p>Засвоює орфограми: написання прийменників з іменниками, подвоєний приголосний, апостроф.</p>

Тема: « Я турбуюсь про...»

Підтеми:

- Я багато можу.
- Бережи природу.
- Я багато знаю.

Задачі теми:

1. вчити оформляти текст-запрошення, використовуючи етикетні слова.
2. поширити уявлення про частину мови (прикметник); формувати уявлення про означення; поширити уявлення про зв'язок теми і заголовка тексту, ознайомити з головною думкою тексту.

Комунікативна компетенція

- Складає усні і письмові тексти-запрошення за адресою та метою.
- Удосконалює вміння використовувати в мові етикетні слова.
- Дотримується мовного етикету при запрошенні.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Вчиться удосконалювати текст за допомогою синонімів-прикметників.</p> <p>Визначає тему прочитаного тексту, встановлює зв'язок заголовка з темою.</p> <p>Вчиться визначати головну думку тексту, співвідносити заголовок з головною думкою.</p> <p>Вчиться оформлювати текст-заголовок (усно і письмово).</p> <p>Удосконалює вміння складати усний текст, спираючись на заданий простий план.</p>	<p>Формує уявлення про означення.</p> <p>Знаходить в реченні означення за його ознаками; підкреслює його;</p> <p>Доповнює речення означеннями;</p> <p>Записує речення, коментуючи орфограми в словах і розділові знаки.</p>	<p>Формує уявлення про прикметник:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знаходить в реченні прикметник, спираючись на його ознаки; • виділяє в прикметниках суфікси; • вчиться утворювати прикметники від іменників за допомогою суфіксів. <p>Удосконалює вміння добирати антоніми і синоніми до слів (на матеріалі прикметників).</p> <p>Встановлює залежність прикметника від</p>

Текст	Речення	Слово
<p>Удосконалює вміння виразно читати художні твори.</p> <p>Вчиться знаходити смислові частини в оповіданні і добирати заголовок до них.</p> <p>Вчиться слухати і читати текст з метою знаходження відповідей на поставлене запитання, знаходження інформації про культуру українського народу.</p> <p>Визначає основну тему оповідання.</p> <p>Вміє перевіряти написане, звіряючись зі зразком.</p>		іменника в роді та числі.

Тема: «Людина та природа»

Підтеми:

- Що найкраще всього?
- Світ очима людини.

Задачі теми:

1. вчити оформляти текст-оголошення, сприймати отриману інформацію для спілкування, задавати питання;
2. поширювати уявлення про частини мови (дієслово), про морфемну будову слова (префікс), про роль дієслова в реченні;
3. формувати уявлення про традиції українського народу.

Комунікативна компетенція.

- Сприймає конкретну інформацію тексту, використовує її при спілкуванні, при складанні власного висловлювання.
- Удосконалює вміння передавати інформацію при написанні оголошення.
- Задає питання співрозмовнику для отримання інформації.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Вчиться писати текст-оголошення, оформляти його.</p> <p>Вчиться пунктуаційно оформляти текст - оголошення (зразок).</p> <p>Вчиться вдосконалювати текст за допомогою синонімів-дієслів.</p> <p>Вдосконалює вміння виразного читання тексту.</p> <p>Складає простий план до тексту.</p> <p>Пише переказ, спираючись на простий план.</p> <p>Має уявлення про побудову твору: зачин, основна частина, кінцівка</p> <p>Знаходить в тексті, основну / додаткову; відому / невідому інформацію, використовує її при складанні власного тексту.</p> <p>Виділяє смислові частини тексту і добирає заголовки до них.</p> <p>Читає мовне правило за схемою чи таблицею.</p> <p>Сприймає конкретну інформацію прослуханого тексту.</p> <p>Знайомиться з описами природи в художньому творі, в образотворчому мистецтві, музиці.</p> <p>Має уявлення про традиції українського народу (календарні, сімейні).</p> <p>Вчиться оформляти запис плану (з великої літери, посередині листка, номеруючи кожний пункт плану).</p>	<p>Знаходить присудок в реченні і виражає спосіб його вираження.</p> <p>Удосконалює вміння знаходити в реченні додаток і означення і підкреслювати їх.</p> <p>Складає речення за даною схемою, складає схему даного речення.</p> <p>Визначає вид речення за метою висловлювання та інтонацією.</p>	<p>Формує уявлення про дієслово як частину мови (вводиться термін), знаходить в реченні дієслова за їх ознакою.</p> <p>Формує уявлення про префікс, як значиму частину слова (на матеріалі дієслова):</p> <ul style="list-style-type: none"> • вчиться виділяти префікс у дієсловах; • вчиться утворювати дієслова з префіксами, пояснювати, як змінилося значення дієслова. <p>Удосконалює уявлення про орфограму:</p> <p>Удосконалює вміння позначати орфограми;</p> <p>Засвоює орфограму «написання префіксів».</p>

3 КЛАС

Основні напрямки в розвитку комунікативної, мовної, соціокультурної компетенцій і в сприйнятті художнього твору

Комунікативна компетенція

Вчитися дотримуватися правил поведінки при спілкуванні:

- має уявлення про словесні і несловесні засоби спілкування;
- виражає своє відношення до сказанного за допомогою міміки і жестів;
- коротко виражає свою точку зору;
- дотримується правил взаємності при спілкуванні;
- дотримується правил слухання.

Вчиться брати участь у діалозі:

- задає питання співрозмовнику з метою уточнення інформації;
- цікавиться точкою зору співрозмовника;
- висловлює власну точку зору;
- засвоює правила мовного етикету в різних ситуаціях спілкування.

Вчиться складати тексти:

- усно і письмово розповідає про побачене, почуте, прочитане, пережите, виражає власне відношення до тексту за допомогою міміки та жестів; про себе; особистий лист, оголошення, програму, афішу, опис тварини;
- пише переказ прочитаного тексту;
- складає усні і письмові тексти (за поданою темою, за планом, за заголовком, за картиною); текст-опис, текст-розповідь (визначає і розкриває тему тексту); дотримується структури тексту;
- усно і письмово переказує текст, спираючись на план тексту.

Вчиться слухати і читати:

- сприймає зміст оголошення, афіші, програми, тексту-інструкції;
- сприймає інформацію, яка знаходиться в схемах, таблицях, дитячій енциклопедії, словнику;
- правильно сприймає зміст мовного завдання, планує свою діяльність на його основі, виконує завдання за поданими умовами;
- читає текст (свідомо, правильно, виразно);
- знаходить потрібну інформацію в тексті, словнику, дитячій енциклопедії, в мовних завданнях для вирішення поставленої задачі;
- вчиться оцінювати якість свого слухання, читання.

Мовна компетентія

- поширює уявлення про частини мови (іменник – рід, число, власна, загальна назви; дієслово – початкова форма, час, рід; прикметник – число, рід);
- отримує уявлення про порівняння, уособлення, вчиться знаходити їх в тексті і використовувати при складанні власного тексту;
- поширює уявлення про головні і другорядні члени речення, дотримується засвоєних пунктуаційних норм;
- поширює уявлення про текст і знайомиться з типами тексту; поширює уявлення про структуру тексту.

Соціокультурна компетентія

- знає, що у кожного народу є своя мова;
- розуміє, що в різних мовах є різні правила вимови і написання слів і речень, записує дати згідно традиції, прийнятій в українській культурі, оформляє адресу на конверті, який посилається в Україні і в Латвії, згідно з прийнятими в українській і латиській культурі нормами;
- вчиться використовувати в мові засоби мовного етикету;
- вчиться знаходити в тексті інформацію про культуру народу (при роботі з загадками, прислів'ями, приказками, легендами, казками), знайомиться з українськими письменниками і поетами (на основі роботи з художніми творами).

Сприйняття художнього твору

- знайомиться з легендами;

- відрізняє літературні твори (оповідання, літературна казка, вірш); знаходить частини опису, розповіді в художньому творі;
- знаходить в творі опис місця, подій, час події, опис героїв та їх вчинків, їх характеристику, висловлює своє відношення до них, виразно читає текст, творчо переказує твір, ділить твір на смислові частини і дає їм заголовки; поширює уявлення про фольклорні твори (загадки, прислів'я, народні казки, легенди); удосконалює вміння емоційно передавати настрій почутого, побаченого, прочитаного твору в переказі;
- знаходить в тексті речення, яке передає головну думку;
- вчиться користуватися літературними термінами (тема, головна думка, герой);
- знаходить титульні листки в книгах і вчиться по заголовку дізнаватися про зміст твору, вибирає літературні твори відповідно зі своїми інтересами та віком;
- розуміє, що письменник, художник, композитор можуть розкрити одну і ту ж тему по-різному;
- виражає своє відношення до прочитаного і почутого в художньому, музичному творі, малює власні ілюстрації.

1. Тема: Солодкі звуки рідної пісні...

Підтеми: Музика і фарби слова.

Задачі теми:

1. поширити уявлення про морфемну будову слова (основа слова), про морфологічний розбір слова;
2. поширити уявлення про засвоєні орфограми, про речення, про текст, будову тексту, абзац, план тексту;
3. поширити уявлення про художній твір

Комунікативна компетенція

- Удосконалює навички складати текст оголошень, афіш за адресою і метою, використовувати їх у власному досвіді;
- Вчиться стисло виражати свої думки і висловлювати власну точку зору;
- Дотримується правил слухання;
- Має уявлення про словесну і несловесну форму передачі інформації.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Усно і письмово переказує простий текст, спираючись на складений план тексту.</p> <p>Вчиться пояснювати значення прислів'їв, фразеологізмів за допомогою синонімів.</p> <p>Вчиться співвідносити фразеологізми з ситуаціями в житті, використовувати їх у власній мові.</p> <p>Удосконалює текст за допомогою фразеологізмів.</p> <p>Складає усні і письмові тексти.</p> <p>Усно і письмово переказує текст, спираючись на план.</p> <p>Розповідає про слова, як частини мови.</p> <p>Вчиться розповідати про художній твір.</p> <p>Відрізняє різні художні твори.</p> <p>Вчиться розуміти авторський задум і виражає своє відношення до прочитаного твору, створює свої малюнки.</p> <p>Вибирає раціональні прийоми рішення учбових задач у співробітництві з ровесниками.</p> <p>Оцінює результати своєї роботи, вміння співпрацювати з іншими.</p>	<p>Удосконалює вміння визначати типи речень, правильно записувати речення під диктовку.</p> <p>Розбирати речення за членами речення.</p> <p>Складати речення за даною схемою.</p> <p>Визначати на слух і виділяти при читанні речення різні за метою висловлювання.</p> <p>Дотримується пунктуаційних норм у власному тексті, пояснює вживання розділових знаків.</p>	<p>Має уявлення про фразеологізми, вчиться визначати їх за допомогою слів-синонімів, використовувати у власному мовленні.</p> <p>Поширює уявлення про морфемний склад слова: отримує уявлення про основу слова, вчиться знаходити її і виділяти в слові.</p> <p>Удосконалює вміння проводити морфемний розбір слова.</p> <p>Помічає в слові засвоєні орфограми, пояснює їх написання і позначає.</p> <p>Вчиться користуватися фразеологічним словником.</p> <p>Має уявлення про фразеологізми як один із засобів вираження відношення народу до оточуючого світу.</p>

Тема: Велика сила художнього слова.

Підтеми: Природа очима душі...

Задачі теми:

1. повторити вивчене в 2 класі, поширити уявлення про іменник, про морфемну будову слова;
2. дати уявлення про варіанти спілкування, які використовуються при написанні особистого листа;
3. поширити уявлення про структуру і типи тексту;
4. познайомити з порядком оформлення адреси листа, який відправляється в Україну.

Комунікативна компетенція

- Вдосконалює уміння будувати текст з різноманітними цілями.
- Задає питання співрозмовнику з метою уточнення інформації.
- Розкажує про почуте, побачене, пережите, прочитане, виражає власне відношення до інформації тексту, виказуючи свою точку зору і вислуховуючи співрозмовника.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
Формує уявлення про структуру художнього твору. Вчиться знаходити абзаци в готовому тексті; збирати текст із абзацив, які знаходяться в неправильному порядку. Отримує уявлення про типи текстів (акцентує мету кожного типу тексту) (терміни не вводяться). Складає простий план до власного тексту, будує на його основі текст. Розповідає про іменник на основі його морфологічного розбору.	Поширює уявлення про другорядні члени речення. Знаходить другорядні члени речення в реченні, підкреслює їх. Визначає спосіб їх вираження. Отримує уявлення про звертання як елемент записки, особистого листа; записує речення зі звертанням за зразком.	Поширює уявлення про іменник: <ul style="list-style-type: none">• знайомиться з початковою формою;• визначає рід іменників;• визначає число іменника. Удосконалює вміння виділяти морфемні в іменниках, визначати їх роль при утворенні нових слів. Вчиться робити морфемний розбір слова. Засвоює орфограми: <ul style="list-style-type: none">• ненаголошені [е] та [и] в корені слова, які

Текст	Речення	Слово
<p>Вчиться оформляти текст особистого листа (з адресою).</p> <p>Оформляє текст – адреса на конверті.</p> <p>Знайомиться з порядком запису адреси листа в Україну.</p> <p>Читає правильно, виразно текст.</p> <p>Вчиться працювати з текстовим завданням.</p> <p>Вчиться перевіряти написане, використовуючи навчальну і довідкову літературу.</p>		<p>перевіряються наголосом.</p> <ul style="list-style-type: none"> • парні дзвінки і глухі приголосні в корені.

3. Тема: Давно те діялось...

Задачі теми:

1. познайомити з правилами спілкування, звертання при написанні оголошень, афіш;
2. поширювати уявлення про прикметник (рід, число), про його роль в реченні; дати уявлення про порівняння;
3. вчити складати текст-опис, оформляти текст оголошення, афіші, програми;
4. дати уявлення про образні вислови.

Комунікативна компетенція

- Складає текст оголошення, афіші, сприймає зміст оголошення, афіші
- Засвоює правила мовного етикету при написанні оголошення, афіші
- Дотримується правил взаємності при спілкуванні

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Вчиться складати текст оголошення, афіші, програм, оформляє їх.</p>	<p>Поширює уявлення про другорядні члени речення, знаходить їх у реченні, підкреслює.</p>	<p>Має уявлення про епітети і порівняння</p>

Текст	Речення	Слово
<p>Вчиться складати текст-опис (предмет, тварина):</p> <ul style="list-style-type: none"> • знаходить ознаки предмета, який описується; • підбирає точні слова для визначення ознак; • використовує епітети, порівняння. <p>Удосконалює текст за допомогою добору епітетів і порівнянь.</p> <p>Удосконалює вміння складати текст-опис за планом.</p> <p>Усно і письмово продовжує текст, зберігаючи тему, героїв, час і місце події.</p> <p>Розповідає про прикметник на основі його морфологічного розбору.</p> <p>Удосконалює вміння оцінювати якість свого читання, письма.</p> <p>Отримує уявлення про легенди, героїв легенд та їх перемоги.</p> <p>Вчиться читати легенди, знаходити образні вирази і пояснює їх значення, визначає час і місце події, знаходить опис героїв легенди.</p>	<p>Перебудовує речення, змінюючи словосполучення імен + імен. на прикм + імен.</p> <p>Удосконалює вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати види речень за інтонацією і за емоційним забарвленням. • писати речення, дотримуючись пунктуаційних правил. 	<p>Поширює уявлення про прикметник:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначає число і рід прикметника за питаннями, спираючись на іменник; • змінює прикметник за родами та числами; • вчиться утворювати прикметник від іменника; <p>Удосконалює вміння морфемного розбору прикметника.</p> <p>Засвоює орфограму ненаголошені голосні в корені.</p>

Тема: Мистецтво бачити світ

Підтема: Із життя слів

Задачі теми:

1. поширити уявлення про дієслово (початкова форма, час, рід) і його роль в реченні;
2. дати уявлення про уособлення;
3. познайомити з написанням тексту-інструкції;
4. дати уявлення про порядок запису дат, числових значень, прийнятих в українській мові.

Комунікативна компетенція

- Створює текст-інструкцію;
- Вчиться терпимо відноситись до мовної поведінки співрозмовника в процесі спілкування, виражає своє відношення до сказаного за допомогою жестів та міміки.
- Засвоює норми мовного етикету в різних ситуаціях

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Вчиться складати текст - інструкцію за зразком.</p> <p>Вчиться використовувати дієслова в неозначеній формі в тексті-інструкції.</p> <p>Вчиться складати текст-розповідь (усний та письмовий):</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати і розкривати тему тексту; • дотримуватися структури тексту; • деталізувати дію, подію. <p>Складає текст-розповідь за планом після детального переказу тексту.</p>	<p>Поширює уявлення про присудок:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знаходить в реченні присудок, виражений складною формою дієслова; • перебудовує речення, змінюючи час дієслова. <p>Удосконалює вміння знаходити другорядні члени речення і підкреслювати їх</p> <p>Має уявлення про порядок оформлення дат, числових значень в українській мові: 5 березня 2004 року; 5.03.2004.</p>	<p>Має уявлення про уособлення, вчиться знаходити його у тексті;</p> <p>Формує уявлення про дієслово:</p> <ul style="list-style-type: none"> • називає початкову форму дієслова; • змінює дієслова за числами і часом; • визначає рід дієслова в минулому часі. <p>Засвоює орфограму «Правопис не з дієсловами».</p>

Текст	Речення	Слово
<p>Розповідає про дієслово на основі його морфологічного розбору.</p> <p>Знайомиться з художніми творами-описами, розповідями.</p> <p>Ділить твір на смислові частини, коротко розповідає твір.</p> <p>Знаходить опис героїв твору, час і місце події.</p> <p>Творчо розповідає твір.</p> <p>Виразно читає оповідання, знаходить в них частини опису, розповіді.</p> <p>Вчиться вибирати твори, які цікаві самому.</p>		
<p>Зміст для повторення: ознаки тексту (тема, заголовок, основна думка), текст-запрошення, оголошення, план тексту, етикетні форми звертання.</p>	<p>Зміст для повторення: головні і другорядні члени речення, види речень за метою висловлювання та інтонацією; спосіб вираження підмета і присудка.</p>	<p>Зміст для повторення: частини мови, частини слова, позначення вивчених орфограм: антоніми, синоніми, спорідненість спільнокорневих слів.</p>

4 КЛАС

Основні напрямки в розвитку комунікативної, мовної і соціокультурної компетенцій

Комунікативна компетенція

Вчиться дотримуватися правил спілкування:

- ввічливість і доброзичливість;
- звертання до співрозмовника;
- вміння слухати його; правила взаємності.

Вчиться брати участь в діалозі:

- вступає в діалог з метою домовитися про щось;
- вчиться чітко формулювати свою думку, дотримуючись норм української мови, сприймати пояснення співрозмовника, задавати уточнюючі запитання;
- бере участь в етикетних діалогах: вибирає форму спілкування, обмінюється власною думкою про почуте, побачене, прочитане, задає запитання, вислуховує відповідь, виступає з делікатною критикою;
- дотримується норммовного етикету в процесі спілкування;
- розуміє, що за допомогою слів, жестів і міміки можна виразити свій інтерес до того, про що говорить співрозмовник; вчиться використовувати жести і міміку для вираження інтересу до почутого, згода/ незгода з позиції співрозмовника.

Складає тексти (усні і письмові) згідно теми спілкування:

- формулює тему свого тексту, мету;
- вибирає інформацію, яка може бути цікава для слухачів; дотримується структурних частин оповідання;
- вчиться приймати участь в конкурсі розповідачів, виступає з оповіданням про себе;
- складає власний текст – міркування при рішенні орфографічної задачі на основі прикладу.

Цілісно сприймає зміст тексту:

- використовує засоби глобального слухання з метою визначити тему тексту, виділити головне в тексті, дати заголовок тексту;
- використовує засоби переглядового читання з метою визначити тему тексту, його головну думку, знайти ключеві слова;
- виділяє головне в змісті прочитаного тексту;
- вчиться читати текст–інструкцію, текст–зразок і використовувати їх інформацію у власному досвіді.

Мовна компетенція

Мова.

- Отримує уявлення про функції мови.
- Формує уявлення про мову як знакову систему; відрізняє знаки мови від інших знакових систем.

Текст.

- Поширює уявлення про текст, його ознаки і структуру, типи текстів.
- Складає розповідні і описові тексти.
- Прогнозує зміст по заголовку.
- Вчиться редагувати текст, використовуючи засвоєні прийоми.
- Знайомиться з побудовою усного мовлення, вчиться виразно читати тексти.

Речення.

- Систематизує знання про види речень за метою висловлювання та інтонацією. Відрізняє просте речення від складного.
- Засвоює прості речення з ускладненою структурою: речення зі звертанням, однорідними членами речення, складні речення.
- Знайомиться з поняттями пунктограми, виконує синтаксичний і пунктуаційний розбір простого речення.

Слово.

- Формує уявлення про слово.
- Поширює уявлення про систему частин мови української мови і знайомиться з новими частинами мови (займенник, числівник, прислівник), визначає дієвідміни дієслів.

Соціокультурна компетенція

- Знайомиться з різними способами спілкування, передачі інформації.
- Формує уявлення про українську мову як мову українського народу.
- Формує уявлення про національні засоби оцінки навколишнього світу.

Тема: Як це – читати виразно?

Підтеми:

- Знаки усної мови.
- Речення і словосполучення.
- Види речень за метою висловлювання та інтонацією.
- Головні і другорядні члени речення.
- Однорідні члени речення.
- Культура мовлення

Задачі:

1. удосконалювати вміння оцінювати чужу роботу, висловлювати одобрення, виступати з делікатною критикою;
2. сформулювати уявлення про знаки усної мови;
3. систематизувати знання учнів про речення і словосполучення; їх будову і основні ознаки;
4. відрізнити види речень за метою висловлювання та інтонацією, їх пунктуаційне оформлення;
5. виконувати синтаксичний розбір речень;

Комунікативна компетенція.

- Вчиться брати участь у діалозі.
- Вчиться інсценувати, користуючись мімікою, жестами (конкурси виразного читання, життєві ситуації, тощо).

Мовна компетенція.

Текст	Речення	Слово
<p>Знайомиться з будовою усної мови: фразою і мовним тактом.</p> <p>Вдосконалює навички виразного читання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вчиться ділити текст на фрази і мовні такти; • поширює уявлення про інтонацію, логічний наголос, темп мови; • коментує, з яким настроєм треба читати поданий текст, пояснює свій вибір. <p>Вдосконалює вміння аналізувати тексти, редагувати їх, переказувати і складати, спираючись на знання про ознаки тексту і його типи.</p> <p>Складає тексти за поданим початком або кінцівкою, дописує до тексту декілька речень, для того, щоб текст носив закінчений характер.</p> <p>Вчиться удосконалювати текст</p> <ul style="list-style-type: none"> • використовуючи синоніми; • вчиться помічати і замінювати слова, використані не за значенням; • вчиться будувати зв'язну розповідь. <p>Вчиться вирішувати лінгвістичні задачі.</p> <p>Удосконалює уявлення про культуру мови.</p>	<p>Вчиться співвідносити паузу з розділовими знаками в реченні.</p> <p>Вдосконалює уявлення про словосполучення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • формує уявлення про лексичне і граматичне сполучення слів; • пояснює, чому граматична основа та сполучення <i>прийменник + іменник</i> не є словосполученням. <p>Знайомиться з поширеними та непоширеними реченнями.</p> <p>Поширює уявлення про другорядні члени речення</p> <ul style="list-style-type: none"> • обставини, виражені прислівниками; • означення, виражене займенниками. <p>Засвоює однорідні члени речення, зв'язані без сполучників або сполучниками <i>а, але, і, та</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • вчиться пунктуаційно оформлювати їх на письмі. • Формує уявлення про пунктограму • удосконалює вміння будувати речення за даною схемою. <p>Вчиться будувати і характеризувати речення, різні за метою висловлювання та інтонацією.</p>	<p>Формує уявлення про фонетичне слово як знак усної мови.</p> <p>Пояснює лексичне значення слова.</p> <p>Поширює уявлення про частини мови.</p> <ul style="list-style-type: none"> • знайомиться з числівниками, займенниками, прислівниками, визначає їх за значенням і за питанням; • знайомиться із сполучниками як засобом зв'язку однорідних членів речення або частин складного речення.

Тема: Як спілкується світ? Навіщо люди придумали мову?

Підтеми:

- Функції мови.
- Як спілкується світ.
- Як побудована мова?

Задачі:

1. удосконалювати навички учнів: виступати в контактi зi співрозмовником, сприймати судження партнера по діалогу, висловлювати власну точку зору, підтримувати розмову за допомогою слів, жестів, міміки;
2. сформулювати уявлення про: 1) причини виникнення мови; 2) різноманітність мов світу, їх знакову природу;
3. удосконалювати вміння складати текст; виступати у конкурсі (з власним текстом);
4. формувати вміння будувати речення із звертанням, пунктуаційно оформляти його на письмі і інтонаційно в усному мовленні;
5. поширити уявлення про систему частин мови в українській мові: удосконалити знання про іменник та прикметник; познайомити з особливими займенниками; вдосконалювати орфографічні вміння учнів на матеріалі орфограм, вивчених в 1-3 класах;
6. познайомити учнів з функціями мови.

Комунікативна компетенція

- Удосконалює вміння розповісти про себе, використовуючи інформацію про походження власних імені та прізвища.
- Вчиться оцінювати повідомлення однокласників.
- Вчиться приймати участь в конкурсі з власною роботою або представляти оповідання однокласника:
 - клас ділиться на групи, перед групою ставиться завдання: вибрати саму цікаву роботу;
 - передавати оповідання по колу, кожний учень прочитає по 3 оповідання і вибирає саме цікаве: в групі обговорюють вибір кожного і приходять до єдиного рішення;
 - автор вибраної роботи готується виразно прочитати її перед класом, а група – презентує її перед однокласниками;
 - під час конкурсу представник від групи розповідає, чим сподобалась йому вибрана робота, а автор виразно читає її.

- Переможцем можуть стати як автор роботи, так і вся його група.

Мовна компетенція.

Текст	Речення	Слово
<p>При роботі з текстом вчиться:</p> <ul style="list-style-type: none"> • відповідати на питання, спираючись на інформацію тексту; • використовувати і пояснювати <ol style="list-style-type: none"> 1) своє відношення до прочитаного(почутого) 2) власну думку • вибирати правильний варіант судження із запропонованих, пояснювати свій вибір. <p>Вчиться сприймати і складати міні–тексти за емоційним забарвленням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вчиться визначати і коментувати, який настрій виражено в даному або власному тексті; • пояснити, яка інтонація і розділові знаки допомагають “зрозуміти” цей настрій; • вчиться виразно читати емоційні тексти. <p>Будує текст–діалог за зразком.</p> <p>Вчиться редагувати текст за допомогою особових займенників (повтори слів).</p>	<p>Встановлює синтаксичний зв’язок слів в реченні, знаходить:</p> <ul style="list-style-type: none"> • граматичну основу • другорядні члени, залежні від підмета • другорядні члени, залежні від присудка. <p>Поширює уявлення про члени речення засвоює підмет, виражений особовим займенником.</p> <p>Вчиться будувати речення</p> <ul style="list-style-type: none"> • на основі слів, даних в початковій формі; • за поданою схемою. <p>Вчиться</p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати речення за метою висловлювання та інтонацією; • пояснювати вибір розділових знаків в кінці речення; • перебудовувати розповідне речення в питальне. <p>Вчиться використовувати звертання в усному мовленні, оформлювати його пунктуаційно на письмі і інтонаційно в усній мові.</p> <p>Вчиться використовувати мовні моделі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • я згоден/ не згоден • я думаю, що.../ тому, що... • я дізнався багато чого цікавого із... 	<p>Формує уявлення про слово як називну одиницю.</p> <p>Поширює уявлення про частини мови:</p> <p>Визначає початкову форму іменників і прикметників за питаннями;</p> <p>Удосконалює навички відмінювання іменників;</p> <p>Визначає рід та число іменників;</p> <p>Удосконалюється в правописі відмінкових закінчень іменників;</p> <p>Знайомиться із чергуванням кореневих <i>i з e</i>; приголосних <i>z, k, x</i> та <i>z, ц, с</i>.</p> <p>Удосконалює вміння знаходити прикметники за питаннями.</p> <p>Вчиться знаходити прикметники-синоніми та прикметники-антоніми.</p> <p>Удосконалює вміння користуватись словником синонімів.</p> <p>Вчиться змінювати прикметники 1) за родами та числами; 2) відмінювати прикметники в сполученні з іменниками; 3) будувати сполучення слів з прикметниками.</p> <p>Удосконалює вміння написання прикметників на – <i>ський, - цький, - зький</i>.</p> <p>Вчиться визначати особові займенники, ставити до них питання.</p>

Текст	Речення	Слово
	<ul style="list-style-type: none"> • я думаю інакше, тому що... <p>Будує речення зі словами ввічливості, вчиться оформлювати їх на письмі і інтонаційно в усній мові.</p>	

Тема: Наша мова слов'їна.

Підтеми:

- Текст і його ознаки.
- Типи текстів. Текст–розповідь. Текст–опис. Текст–міркування.
- Редагування тексту.

Задачі:

1. удосконалювати вміння учнів *висловлювати* власне судження, сприймати точку зору співрозмовника, в формі ввічливості висловлювати свою згоду/ не згоду;
2. систематизувати знання учнів про текст, його ознаки, типи і структуру, удосконалювати вміння складати письмові тексти, редагувати написане;
3. формувати вміння знаходити дієслова за питаннями, визначати їх синтаксичну роль у реченні, удосконалювати орфографічні вміння на матеріалі *дієслова та прислівників*; познайомити з *числівником*;
4. розвивати в учнів вміння знаходити в тексті інформацію про культуру та історію народу.

Комунікативна компетенція.

- Вчиться складати письмовий текст.
- Бере участь в обговоренні заданої теми, висловлює власне судження, оцінює висловлювання однокласників.
- Виступає перед однокласниками з усним оповіданням про щось цікаве із власного життя.
- Клас разом з вчителем розробляє критерії оцінювання, які записуються на дошці. Оцінку виступу може дати кожний.

Мовна компетенція.

Текст	Речення	Слово
<p>Формує початкове уявлення про відмінність усного оповідання від письмового.</p> <p>Узагальнює знання про текст на основі його ознак:</p> <ul style="list-style-type: none"> • впізнає текст, спираючись на дані ознаки; • оцінює текст, вчиться редагувати його. <p>Систематизує знання і вміння в області типів тексту.</p> <p>Прогнозує зміст тексту за заголовком і типом тексту.</p> <p>Вчиться співвідносити заголовок з головною думкою тексту.</p> <p>Вчиться визначати, із яких смислових частин складається текст, формулювати головну думку, складати план до тексту.</p> <p>Удосконалює вміння усно і письмово переказувати текст.</p>	<p>Встановлює синтаксичний зв'язок слів у реченні.</p> <p>Поширює уявлення про другорядні члени речення.</p> <p>Удосконалює вміння будувати речення з однорідними членами, складні речення за зразком, за схемами з даними сполучниками.</p> <p>Коригує помилки в структурі речення :</p> <ul style="list-style-type: none"> • використання спільнокореневих слів в реченні; • використання “зайвих” слів; • порушення порядку слів у реченні. <p>Вчиться вживати прислівники при побудові речення.</p>	<p>Визначає початкову форму дієслів за питаннями.</p> <p>Знайомиться з доконаним, недоконаним видом (без вживання терміну).</p> <p>Удосконалює вміння змінювати дієслова за часами, за родами (минулий час), визначає дієвідміну дієслів, пояснює правопис ненаголошених особових закінчень дієслів теперішнього і майбутнього часу</p> <p>Засвоює орфограму:</p> <ul style="list-style-type: none"> • правопис ненаголошених закінчень дієслів теперішнього і минулого часу; • дієслова на –ся. <p>Удосконалює вміння правопису найбільш уживаних прислівників.</p> <p>Удосконалює вміння пояснювати значення незнайомих слів, спираючись на контекст.</p> <p>Знайомиться з числівником.</p>
<p>Зміст повторення:</p> <p>тема тексту, його головна думка, заголовок.</p>	<p>Зміст повторення:</p> <p>речення за метою висловлювання та інтонацією; головні та другорядні члени речення в простому реченні.</p>	<p>Зміст повторення:</p> <p>Вивчене про іменник, прикметник, дієслово.</p>

5 КЛАС

Основні напрямки розвитку комунікативної, мовної та соціокультурної компетенцій

Комунікативна компетенція

Вчиться орієнтуватися в ситуації спілкування:

визначає тему (про що?), адресата (з ким?) і мету (навіщо?) спілкування в запропонованій мовній ситуації: текст-діалог, фрагменти телепередач або фільмів, навчальні відеоматеріали, складені або розіграні діалоги.

Вчиться брати участь у діалозі:

- вступає в діалог, враховуючи тему (про що?) ?, адресата (з ким?) і мету(навіщо?): встановлює контакт і підтримує його;
- висловлює власну точку зору, вчиться аргументувати її різними способами; сприймає точку зору співрозмовника (про що говорить? навіщо говорить?);
- знайомиться з правилами слухаючого, вчиться дотримуватись їх при поясненні вчителя, виступі однокласника; аналізує, як люди слухають (на основі відеозапису або запропонованого тексту), в якій мірі вони намагаються зрозуміти мовника;
- дотримується норм мовного етикету в процесі спілкування: оцінює відповідність адресату вибраного способу привітання, звертання, згоди/непогодження, прохання, ввічливої відмови, подяки, вибачення та ін.; визначає ступінь ввічливої поведінки, оцінює його з позиції “ввічливо – неввічливо – грубо”;
- розуміє, що жести можуть бути помічниками в спілкуванні, а можуть заважати йому; вчиться розрізняти доречні та недоречні жести, оцінювати відповідність жестів певній ситуації спілкування (з ким? де?); вчиться використовувати жести, міміку та інтонацію в ситуаціях вітання, прощання, подяки, вибачення, погодження/ непогодження, прохання, ввічливої відмови.

Створює тексти (усні та письмові), які відповідають темі, адресату та меті спілкування:

- створює тексти у відповідності з запропонованою комунікативною ситуацією; продумує і формулює тему свого тексту і мету його створення;
- оцінює текст (власний і чужий) з т. зору його відповідності темі, адресату і меті спілкування;
- вчиться помічати комунікативні недоліки в запропонованому тексті, визначати причини їх виникнення, коректувати текст;
- відбирає і використовує в текстах інформацію з різних джерел;

- знає, як готуватись до відповіді на уроці: планує свою відповідь; під час підготовки спирається на матеріали підручника;
- вчиться використовувати правила інтонаційної виразності для досягнення поставленої мети: логічний наголос, гучність, темп, емоційний тон.

Детально сприймає зміст тексту(детальне слухання, пошукове читання):

- використовує прийоми детального слухання під час пояснення вчителя, при сприйманні на слух текстів для переказів: записує заголовки і тему тексту, визначає ключові слова;
- використовує прийоми пошукового читання при знайомстві і роботі з книгою, дитячими журналами і енциклопедіями; вчиться відрізнати важливу інформацію від другорядної, відбирати необхідну для виконання завдання;
- вчиться читати навчальний текст: аналізує шрифтові позначення, схеми, таблиці, малюнки в навчальному тексті; знаходить в тексті правила основні частини; вчиться узагальнювати отриману інформацію у вигляді схеми, таблиці, опорного конспекту.

Мовна компетенція

Мова

- Формує уявлення про слово як знак мови на лексичному, фонетичному та словотворчому рівнях.
- Знайомиться з особливостями назв навколишнього світу в українській мові, основними законами української вимови.

Текст

- Засвоює поняття текст-діалог, складає діалоги у відповідності з завданням, в т. ч. комунікативним, коли називається тема, адресат і мета спілкування.
- Складає тексти-порівняльні описи, вдосконалює вміння в області написання різних науково-учбових текстів.
- Складає простий план тексту.
- Редагує текст.

Речення

- Вчиться пунктуаційно оформляти речення в діалогах і реченнях з прямою мовою, в яких репліки не розриваються словами автора.
- Відрізняє просте речення від складного.

- Розширює уявлення про однорідні члени речення.
- Засвоює пунктуаційні норми.
- Виконує синтактичний і пунктуаційний розбір простого речення в усній та письмовій формах.

Слово

- Формує уявлення про слово як одиницю
 - лексики (слово і його значення, словниковий склад мови);
 - фонетики (милосвучність мови, звукопис);
 - морфеміки (будова слова, способи словотвору).
- Засвоює орфографічні норми.
- Вчиться робити фонетично-орфографічний, морфемний, словотворчий, морфологічний розбір слова.

Соціокультурна компетенція

- Вчиться сприймати і аналізувати слово як архетип культури народу:
 - Слова-назви навколишнього світу;
 - Слова-образи;
 - Слова-концепти.
- Вчиться знаходити в тексті культурологічну інформацію, оцінювати її і використовувати у власному мовному досвіді.
- Пояснює, спираючись на етимологічний словник, чому саме так народ назвав ті чи інші предмети, явища навколишнього світу.
- Вчиться знаходити загальне і відмінне в фактах культури і в мовах різних народів (на основі текстів і слів).
- Вчиться брати участь у міжкультурному діалозі.

Тема: Слово як явище багатьох аспектів

Підтеми:

- Величність Слова.
- Діалог.

Задачі:

1. Сформувати в учнів уявлення про діалог як форму спілкування; розвивати вміння створювати діалоги і брати участь в них: вступати в діалог і висловлювати власну точку зору; формувати вміння пунктуаційно оформлювати тексти-діалоги, в яких репліки не перериваються словами автора;
2. Сформувати уявлення про слово як багатоаспектне явище;
3. Повторити вивчене в попередніх класах; розвивати вміння будувати розгорнуту відповідь на основі схем або таблиць; давати визначення засвоєних термінів; вдосконалювати засвоєні орфографічні і пунктуаційні вміння.
4. Вдосконалювати вміння учнів пояснювати те, чому саме так народ назвав той чи інший предмет навколишнього світу

Комунікативна компетенція

- Вчиться вступати в діалог і брати участь в ньому, враховуючи тему, адресата і мету спілкування. Засвоює моделі мовної поведінки, запроваджені в різних культурах і ситуаціях спілкування.
- Оцінює мовну поведінку учасників діалогу з точки зору його відповідності ситуації спілкування.
- Вдосконалює культуру слухаючого і мовця : вчиться уважно слухати співрозмовника, висловлювати і пояснювати свою згоду або незгоду з його думкою; висловлювати власну точку зору, спираючись на зміст тексту або інформацію зі словника.
- Бере участь у конкурсі діалогів.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
Засвоює поняття текст-діалог. Вчиться створювати діалоги у відповідності з поставленими задачами. Вчиться використовувати прислівники і	Засвоює моделі речень, які допомагають - почати текст-діалог у відповідності з нормами етикету, -виражати і пояснювати свою згоду чи незгоду з думкою співрозмовника.	Формує уявлення про суть слова: <i>слово називає предмет/дію/ ознаку; складається зі звуків і букв; має значення; складається з морфем; відноситься до частини мови; бере участь у</i>

Текст	Речення	Слово
<p>дієслова-синоніми (<i>стурбовано запитав; несміливо поцікавився</i>), щоб уникнути повторів в словах автора, передати настрій і поведінку співрозмовників під час діалогу.</p> <p>Дає визначення засвоєним термінам (<i>діалог-це...</i>), будує роздум при рішенні орфографічних задач.</p> <p>Вчиться будувати розгорнутий вислів, спираючись на таблицю / схему, характеризувати в ньому слово з різних сторін.</p> <p>Зміст повторення: типи текстів; їх тема і заголовок; редагування тексту, упорядкування усного мовлення, виразне читання, в т. ч. за ролями.</p>	<p>Вчиться пунктуаційно оформляти речення в діалогах, в яких репліки не розриваються словами автора.</p> <p>Використовує звертання в діалозі, пунктуаційно оформляє їх на письмі.</p> <p>Зміст повторення: характеристика речення за метою висловлювання і за емоційним забарвленням; головні і другорядні члени речення в простому реченні; однорідні члени речення; звертання; синтаксичний і пунктуаційний розбір простого речення.</p>	<p><i>«будівництві» словосполучень і речень.</i></p> <p>Зміст повторення: слово як називна одиниця; вивчене про іменник, прикметник, особовий займенник, дієслово, прислівник; морфема як мінімальна значима частина слова; морфемна будова слова; правопис слів з вивченими орфограмами; значення прислів'їв.</p>

Тема: Слово на лексичному рівні.

Підтема:

Слово та його значення: лексичне і граматичне значення; однозначні і багатозначні слова, пряме та переносне значення слова; синоніми, омоніми, антоніми.

Задачі:

1. Вдосконалювати в учнів діалогічні вміння: *дотримуватися правил слухача; аргументувати власну думку різними способами; добирати аргументи, які підтверджують або спростовують чужу точку зору;*
2. Сформувати уявлення про слово як єдність змісту і форми; розвивати вміння тлумачити лексичне значення різними способами; визначати роль слова в тексті з точки зору особливостей його значення.
3. Вдосконалювати вміння визначати тип тексту та мовні жанри.

Комунікативна компетенція

- Знайомиться з правилами для слухаючого, оцінює вміння співрозмовника слухати мовника.

- Порівнює точки зору співрозмовників, висловлює свою згоду або незгоду з їх думкою, підбирає аргументи, підтверджуючі чи спростовуючі їх судження.
- Вчиться аргументувати власну точку зору різними способами: спираючись
 - 1) на власні переваги або смаки;
 - 2) на приклади із життя;
 - 3) на авторитетну думку або правило.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Знайомиться з тим, яку інформацію несуть в собі словникові статті в тлумачному словнику, дитячих енциклопедіях, словниках синонімів і антонімів. Орієнтується в помітках тлумачного словника, особливостях оформлення в ньому словникових статей, вчиться їх складати.</p> <p>Використовує інформацію про слово для вдосконалення власного і для більш точного розуміння запропонованого тексту.</p> <p>Вдосконалює культуру власного мовлення: вчиться використовувати слово в потрібному значенні, відбирати синоніми, спираючись на відтінки їх значень і стилістичне забарвлення.</p> <p>Усвідомлює роль переносного значення слова, синонімів і антонімів в художніх текстах. Вчиться розкривати образний зміст епітетів в чужих та власних текстах. Використовує омоніми та багатозначні слова.</p>	<p>Будує речення, використовуючи слова у відповідності з їх значенням.</p> <p>Складає словосполучення і речення з багатозначними словами з урахунком їх значення.</p> <p>Редагує речення.</p> <p>Використовує мовну модель "небо-це..." при тлумаченні лексичного значення слова.</p>	<p>Знайомиться зі словом як знаком мови: називає предмет/ ознаку/ дію; має звукову і буквену форму; має значення.</p> <p>Пояснює значення слова різними способами: перераховуючи ознаки предмета / дії, названого словом, за допомогою синонімів, спираючись на будову слова і його образне визначення.</p> <p>Розуміє природу однозначності і багатозначності слова, причини і механізм переносу значень. Пояснює, як відрізнити однозначне слово від багатозначного, пряме значення від переносного. Використовує контекст, синоніми, антоніми для пояснення багатозначного слова.</p> <p>Доводить належність слова до омонімів, синонімів чи антонімів; знайомиться з їх появою в мові; розрізняє змістові та стилістичні синоніми, спільнокореневі та різнокореневі антоніми.</p>

Тема: Слово на фонетичному рівні.

Підтеми:

- Що вивчає фонетика?
- Фонетика на службі у орфографії:
 - Милозвучність мови; як перевести мову, яка звучить, у письмову форму; фонетично- орфографічний розбір слова;
 - Спрощення в групах приголосних;
 - Вживання у- в, і – й;
 - М'які приголосні, сполучення *йо,ьо*;
 - Вживання апострофа;
 - Подвоєні букви;
 - Написання слів іншомовного походження.

Задачі:

1. Розширити уявлення про роль міміки і жестів в процесі спілкування; вдосконалювати вміння сприймати значення міміки і жестів під час спілкування і доречно використовувати їх у власній мовній поведінці;
2. Розвивати в учнів вміння чути мелодику слова; співвідносити звукову і буквену оболонку слова для вирішення в слові орфографічних задач; вдосконалювати уявлення учнів про віршовану і прозаїчну мову;
3. Сформувати в учнів уявлення про норми української літературної вимови; вдосконалювати вміння знаходити в тексті, в слові інформацію, яка розповідає про факти історії і культури українського народу, включати її в свій мовленнєвий досвід.

Комунікативна компетенція

- Вчиться “розуміти” міміку і жести співрозмовника, доречно і виразно використовувати їх під час спілкування.
- Пояснює, в яких ситуаціях можуть бути використані ті чи інші жести, як вони можуть доповнити сказане.
- Бере участь у діалогах у певній ролі.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Готує повідомлення на лінгвістичну тему:</p> <ul style="list-style-type: none"> • тлумачить зміст терміну на основі ознак, названих в тексті; • готує повідомлення на основі навчального тексту чи параграфа підручника, оформляє його різними способами; • пояснює однокласнику, як потрібно виконувати запропоноване завдання. <p>Вдосконалює вміння в області типів тексту:</p> <ul style="list-style-type: none"> • впізнає текст - роздум за його ознаками, відповідає на запитання в заголовці тексту; пояснює, як автор доказує свою тезу; • вчиться будувати тексти змішаного типу; • стисло переказує запропонований текст. <p>Вчиться складати питання і завдання для однокласників і оцінювати результат їх роботи.</p>	<p>Будує речення за заданими темами.</p> <p>Поширює уявлення про другорядні члени речення.</p>	<p>Формує уявлення про фонетику як розділ мови і про слово як одиницю фонетики.</p> <p>На практичному рівні засвоює поняття “артикуляція”: вчиться списувати артикуляцію звуків.</p> <p>Знайомиться з елементами фоносемантики(зв’язок звучання слова з його значенням, звука зі змістом).</p> <p>Знайомиться з тим, як створюється милозвучність українського мовлення.</p> <p>Вдосконалює навички вимови голосних і приголосних в українській мові.</p> <p>Вчиться робити фонетично - орфографічний розбір слова.</p>

Тема: Слово на словотворчому рівні.

Підтеми:

- Наука про словотворення. Основа слова і закінчення змінних слів.
- Значимі частини слова
- Чергування звуків.
- Вимова і написання префіксів *з-(зі-,с-),роз-, без-, пре-, при-*.
- Основні способи словотвору, твірна основа.

- Написання складних і складноскорочених слів.

Задачі:

1. Розвивати в учнів вміння співпрацювати в групі: брати активну участь у загальній роботі в т. ч. у певній ролі; оцінювати роботу групи і власну за запропонованими питаннями або критеріями; дотримуватись правил спілкування під час співпраці.
2. Поглибити уявлення учнів про морфему, розвивати вміння аналізувати слова з точки зору їх утворення і морфемної будови;
3. Вдосконалювати вміння продовжувати текст у відповідності з поставленою задачею, готувати усні повідомлення за наочним матеріалом, запропонованим у підручнику.
4. Вчити визначати роль морфем в тексті як засобу, за допомогою якого народ виразив своє відношення до навколишнього світу (на основі морфемного повтору і значення морфем); вчити порівнювати інформацію, яка розповідає про історію і культуру українського та інших народів, знаходити спільне і відмінне у сприйнятті світу і цінностях різних народів.

Комунікативна компетенція

- Вміння співпрацювати в групі: брати активну участь в загальній роботі, в т. ч. у певній ролі; оцінювати роботу групи і власну за запропонованими питаннями або критеріями; дотримуватись правил спілкування під час співпраці.
- Вдосконалює культуру слухаючого і мовника: висловлює і пояснює власну точку зору під час спільного обговорення; вислуховує думку учасників групи; порівнює їхні точки зору з власною, аргументовано оцінює висловлене товаришами судження.
- Бере участь у конкурсі рекламних агенств.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
Складає діалоги придуманих героїв, враховуючи їхні особливості. Коментує роль морфем у створенні художнього образу. Пише опис тварини за власним спостереженням у художньому стилі. Використовуючи знання про зав'язку, кульмінацію, розв'язку, пише оповідання про	Вдосконалює пунктуаційні вміння : • в простих реченнях, де є однорідні члени речення, звертання; • в реченнях з прямою мовою і діалогах. Вдосконалює вміння робити синтаксичний і пунктуаційний розбір речень. Пояснює роль закінчення в побудові словосполучень і речень.	Поглиблює уявлення про морфемні, їх роль у створенні значення слова, утворенні нових слів і їхніх форм. Виділяє закінчення і основу слова. Розширює уявлення про корінь як носія основного лексичного значення, у якого може бути різна форма. Визначає межі кореня, спираючись на його

Текст	Речення	Слово
<p>випадок із життя.</p> <p>Пише докладний переказ тексту з поєднанням різних типів мовлення.</p>		<p>значення і споріднені слова. Розрізняє слова з коренями- омонімами і спільнокореневі слова.</p> <p>Засвоює написання коренів з чергуванням, пояснює їх написання.</p> <p>Вдосконалює уявлення про механізм утворення слів.</p> <p>Вдосконалює вміння визначати значення словоутворюючих морфем.</p> <p>Пояснює спільне і відмінне в префіксах і суфіксах. Розрізняє словотворчі суфікси і формотворчі суфікси.</p> <p>Тлумачить лексичне значення слова, спираючись на морфемний склад слова.</p> <p>Поглиблює і систематизує знання про способи утворення слів. Знайомиться з утворенням складних слів за допомогою поєднання двох основ.</p> <p>Вчиться робити морфемний і словотворчий розбори слів, будувати словотворчий ряд і гніздо спільнокореневих слів.</p>

Тема: Словосполучення та речення.

Підтеми:

- Головні та другорядні члени речення.
- Речення з однорідними членами.
- Звертання. Вставні слова і сполучення слів.

Задачі:

1. Поглиблювати знайомство з будовою словосполучення та речення; вміти визначати основне та залежне слова у словосполученні.
2. Узагальнити вивчене в попередніх класах про граматичну основу речення, види речень за метою висловлювання, окличні речення.
3. Познайомитися зі звертанням, вставними словами та словосполученнями.

Комунікативна компетенція

- Вчиться вести діалог, враховуючи тему, адресата і мету спілкування в запропонованій ситуації.
- Вчиться працювати в команді, дотримуватись правил групової роботи.
- Засвоює правила написання приватного листа, враховуючи тему, мету та адресу.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Засвоює загальне поняття про стилі мовлення.</p> <p>Визначає тему і основну думку тексту.</p> <p>Будує розгорнуту відповідь на тему про мову, де адресат мовлення - вчитель.</p> <p>Вчиться виразно читати текст з урахуванням виду речень за метою висловлювання, логічного наголосу, інтонації речення.</p> <p>Вчиться продовжувати розповідь на задану тему.</p> <p>Пише докладний переказ тексту наукового стилю.</p> <p>Повторює типи текстів, пише докладний переказ тексту- розповіді.</p> <p>Пише замітку до газети.</p>	<p>Засвоює характеристику речень за метою висловлювання та емоційним забарвленням</p> <p>Засвоює поділ на головні і другорядні члени речення в простому реченні</p> <p>Знайомиться з видами присудка: простого та складеного, різновидами складеного присудка.</p> <p>Засвоює поняття однорідні члени речення, звертання, вставні слова та словосполучення.</p> <p>Робить синтаксичний та пунктуаційний розбір простого речення.</p>	<p>Розглядає слово як називну одиницю.</p> <p>Формує уявлення про слово як складову частину в будові словосполучення та речення.</p> <p>Розглядає особливості вставних слів та речень.</p>

6 КЛАС

Основні напрямки розвитку комунікативної, мовної і соціокультурної компетенцій.

Комунікативна компетенція

Вчиться орієнтуватися в ситуації спілкування:

визначає тему (про що?), співрозмовників (хто? з ким?), мету (навіщо?) і місце (де?) спілкування на основі запропонованого тексту, аудіозапису, реальної чи розіграної ситуації.

Вчиться брати участь в діалозі:

- Вступає в діалог, враховуючи тему (про що?), співрозмовників (хто? з ким?), мету (навіщо?) і місце (де?) для обміну інформацією: встановлює контакт, підтримує його, передає свою інформацію і сприймає інформацію співрозмовника (про що говорить? навіщо? як?);
- Висловлює власну точку зору, аргументує її (висуває тезу, приводить докази (приклад, пояснення прикладу), робить висновок); сприймає точку зору співрозмовника, висловлює своє відношення до неї;
- Дотримується правил слухача: визначає, *для чого слухаю? як?*; оцінює результат;
- Дотримується норм мовного етикету в процесі спілкування: вибирає форму мовного етикету, яка відповідає ситуації, вчиться “розгортати “ її; дає ввічливу оцінку баченого, почутого, робить комплімент, враховуючи його доречність в конкретній ситуації, висловлює співчуття;
- Вчиться використовувати жести, міміку і інтонацію під час публічного виступу (доповіді, повідомлення); розуміє, що за допомогою жестів і міміки можна регулювати поведінку слухачів, акцентуючи їх увагу на основних положеннях доповіді, повідомлення; оцінює жести виступаючого з точки зору доречності/ недоречності.

Будує тексти (усні і письмові), які відповідають адресату, меті, темі і місцю спілкування:

- Планує і будує тексти засвоєних стилів і жанрів: доповідь, повідомлення на лінгвістичну тему, особистий лист, а також тексти, в основі яких розповідь про важливі і цікаві події: інформаційне повідомлення, замітка, репортаж, інтерв'ю;
- Оцінює відповідність тексту адресату, темі, меті спілкування, вимогам вибраного жанру;
- Відбирає інформацію з різних джерел: друковані видання, телебачення, радіо, Інтернет; оцінює її з точки зору *цікаво/ нецікаво, важливо/ неважливо* і використовує у власному виступі;

- Оформлює текст у відповідності з вимогами стилю і законами вибраного жанру;
- Виступає перед однокласниками з власним текстом, використовує графічну наочність, оцінює виступ з точки зору повноти запропонованого матеріалу, ступеня його підготовленості.

Оволодіває детальним слуханням:

вчиться сприймати повідомлення мовника, уточнювати зміст за допомогою питань, коментувати отриману інформацію, коректно оцінювати повідомлення.

Читає текст з загальним обсягом змісту (ознайомлююче читання):

визначає, з якою метою автор написав текст, орієнтується в тексті; виділяє головне і другорядне, вибирає необхідну інформацію для відповіді на поставлене запитання: прогнозує зміст тексту за його початком; стисло переказує текст (прийоми ознайомлюючого читання необхідні для усвідомлення текстів, доповнюючих основний навчальний текст).

Мовна компетенція

Текст

- Формує загальне уявлення про стилі мовлення, їхні функції, ознаки і основні жанри.
- Будує тексти -роздуми в усній і письмовій формі (в т. ч. на лінгвістичну тему).
- Прогнозує тип тексту і зміст за його заголовком.
- Виділяє в тексті підтеми, ділить текст на абзаци, складає складний план тексту.
- Редагує текст у відповідності з засвоєними граматично-стилістичними нормами.

Речення

- Розширює уявлення про структурні типи речень: знайомиться з двоскладними і односкладними реченнями.
- Характеризує члени речення з точки зору їх ролі в реченні (головні і другорядні) і способу їх вираження (одне слово, прийменнико-відмінкова форма, синтаксично неподільне словосполучення).
- Знаходить у реченні слова, які не є членами речення (звертання, вставні слова, вигуки).
- Засвоює пунктуаційні норми.
- Виконує синтаксичний і пунктуаційний розбір простого речення з ускладненою структурою.

Слово

- Формує уявлення про класифікацію частин мови в українській мові (самостійні, службові, вигуки).
- Характеризує граматичне значення іменників, прикметників, числівників, займенників.
- Виконує морфологічний, морфемний, словотворчий розбір вивчених частин мови.
- Засвоює орфографічні норми.

Соціокультурна компетенція

- Поширює уявлення про національно-культурну специфіку слів в українській мові.
- Знаходить в тексті, в інших джерелах культурологічну інформацію, оцінює її і використовує у власному мовному досвіді.
- Формує уявлення про роль граматичних категорій слів, словоформ в сприйнятті і відображенні картин життя народу (на основі іменників, прикметників, числівників, займенників).
- Засвоює національно забарвлені мовні моделі, які використовуються в українській мовній традиції (звертання, запрошення та ін.; граматично-стилістичні норми).
- Розвиває вміння знаходити загальне і відмінне в мовах і мовній поведінці різних народів (на морфологічній основі).
- Вчиться з повагою відноситися до рідної мови, розуміє її значення для культури народу, вчиться брати участь у міжкультурному діалозі.

Тема: Слово на лексичному рівні.

Підтеми:

- Лексика за її походженням: незапозичені та іншомовні слова.
- Лексика за її вживанням: загальноживані та вузьковживані слова.
- Застарілі й нові слова.
- Стилістичне розшарування лексики.
- Фразеологізми.

Задачі:

1. Вдосконалювати в учнів діалогічні вміння.
2. Розвивати вміння тлумачити лексичне значення різними способами; визначати роль слова в тексті з точки зору особливостей його значення, сфери вживання, походження і стилістичного забарвлення; цілеспрямовано відбирати лексичні засоби при створенні і вдосконаленні тексту; сформулювати уявлення про природу фразеологізмів; вдосконалювати вміння доречно вживати фразеологізми у власному мовленні у відповідності з їхнім значенням; сформулювати вміння отримувати інформацію з різних словників і довідників;
3. Вдосконалювати вміння визначати тип тексту та мовні жанри.
4. Вчити аналізувати слово з культурологічної точки зору (*зв'язок з часом, простором, з історією і культурою народу*), узагальнювати культурологічну інформацію; "вчитувати" ціннісний досвід народу, вміщений у фразеологізмах, порівнювати його з цінностями інших народів.

Комунікативна компетенція

- Працює над правилами для слухача, оцінює вміння інших слухати співрозмовника.
- Вчиться використовувати у своєму мовленні стійкі звороти та фразеологізми.
- Використовує в мовленні засвоєні норми мовленнєвого етикету.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Знайомиться з тим, яку інформацію мають в собі словникові статті в етимологічному та фразеологічному словниках, словниках синонімів та антонімів. Визначає, до якого словника треба звернутися, щоб отримати необхідну інформацію.</p> <p>Вдосконалює культуру власного мовлення: вчиться використовувати слово в потрібному значенні, відбирати стійкі звороти та фразеологізми.</p> <p>Знайомиться зі зразками ділових документів:</p>	<p>Будує речення, використовуючи слова у відповідності з їхнім значенням.</p> <p>Редагує речення, в яких недоречно використані слова та звороти.</p> <p>Засвоює структуру визначення вивченого поняття, доречно використовує засвоєні терміни.</p> <p>Визначає синтаксичну роль фразеологізмів в реченні.</p>	<p>Формує уявлення про походження слів (незапозичені та запозичені), сферу вживання (діалектизми, професійні слова). Пояснює причину старіння слів, виникнення в мові запозичених та нових слів.</p> <p>Формує уявлення про природу фразеологізму та його ознак. Відрізняє знайомі фразеологізми від словосполучень. Пояснює значення фразеологізмів різними способами: спираючись на контекст, методом підбору синонімів або антонімів.</p> <p>Розуміє, що фразеологізми – відображення</p>

Текст	Речення	Слово
<p>вчиться писати доручення та розписку.</p> <p>Вчиться складати казки, використовуючи художні засоби мови.</p> <p>Пише переказ, використовуючи словосполучення, які надають тексту певного настрою.</p>		<p>культурної самобутності мови: порівнює фразеологізми з одним і тим же значенням в різних мовах. Визначає в них спільне. Засвоює поняття “крилатий вислів”.</p> <p>Вдосконалює орфографічні вміння в сфері засвоєних орфограм.</p>

Тема: Слово на словотворчому рівні.

Підтеми:

- Способи творення слів.
- Слова прості, складні і складноскорочені. Написання складноскорочених слів і графічних скорочень.
- Зміни приголосних при творенні слів.
- Написання складних слів.
- Написання слів із *niv* .

Задачі:

1. поглибити уявлення учнів про морфему, розвивати вміння аналізувати слова з точки зору їх утворення і морфемної будови;
2. вдосконалювати вміння будувати текст у відповідності з поставленою задачею, готувати усні повідомлення за матеріалом, запропонованим підручником;
3. вчити визначати роль морфем в тексті як засобу, за допомогою якого народ виразив своє відношення до навколишнього світу (на основі морфемного повтору і значення морфем).

Комунікативна компетенція

- Вдосконалює вміння співпрацювати в групі.
- Вдосконалює культуру слухача і мовника.
- Використовує знання морфем у своїх висловлюваннях.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
Коментує роль морфем в створенні художнього образу. Пояснює, як заміна морфеми може змінити зміст тексту. Продовжує текст на задану тему. Складає казку на задану тему. Пише переказ, використовуючи вказані групи слів. Вчиться оцінювати власну роботу за певними критеріями; аналізувати труднощі, з якими зустрівся під час виконання роботи, визначає можливі шляхи їх усунення.	Складає речення з запропонованими словами та стійкими зворотами.	Вдосконалює уявлення про механізм утворення слів. Усвідомлює, що словотвір – головний спосіб збагачення мови. Вдосконалює вміння визначати роль словотворчих морфем. Розрізняє поняття: твірна основа, словотворчий суфікс, похідне слово. Засвоює зміни звуків при творенні слів, пояснює їх написання. Засвоює правопис складних слів, слів з частиною <i>нів</i> , складноскорочених слів і скорочень, пояснює їх написання. Тлумачить лексичне значення слова, спираючись на морфемний склад слова.

Тема: Іменник.

Підтеми:

- Найголовніша частина мови (загальне поняття про іменник)
- Загальні і власні назви.
- Групи іменників за значенням.

- Творення іменників(префікси та суфікси для утворення іменників з різним значенням).
- Рід іменників.
- Число іменників.
- Відмінки іменників.
- Поділ іменників на відміни та групи.

Задачі:

1. формувати вміння вступати в контакт зі співрозмовником з метою виконання поставленого завдання: взяти інтерв'ю; оформлювати отриману інформацію як газетну, журнальну статтю у відповідності до вимог публіцистичного стилю і особливостей жанру;
2. вдосконалювати вміння створювати власні тексти і використовувати в них зображувальні можливості іменника;
3. вдосконалювати вміння визначати синтаксичну роль іменника.
4. вдосконалювати вміння пояснювати належність слова до іменника, робити синтаксичний розбір; утворювати іменники різними способами; вдосконалювати орфографічні вміння учнів на матеріалі іменників;
5. формувати вміння пояснювати специфіку сприйняття світу українським народом, спираючись на аналіз іменників та їх словоформ у тексті; формувати вміння використовувати для власних цілей культурологічну інформацію, яка знаходиться в тексті (поширення кругозору, знаходження відповіді на питання, побудова власного тексту).

Комунікативна компетенція

- Вчиться визначати і аналізувати комунікативну задачу в залежності від ситуації спілкування.
- Вчиться використовувати засоби масової інформації (шкільна газета, журнал, радіо) для вираження точки зору на певну тему.
- Вчиться інтерв'ювати співрозмовника: визначає тему і мету інтерв'ю; вчиться планувати інтерв'ю: продумує запитання; прогнозує хід і результат бесіди; підтримує діалог, використовуючи уточнюючі запитання.
- Вчиться оформлювати отриману інформацію як газетну, журнальну статтю.
- Вчиться дотримуватися культури слухача: за допомогою жестів, міміки, слів виражати свою зацікавленість співрозмовником.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Знайомиться з інтерв'ю як з одним із жанрів публіцистичного стилю, вчиться оформлювати текст інтерв'ю, дотримуючись його композиційних частин.</p> <p>Пише переказ, використовуючи влучні вирази та слова автора.</p> <p>Пише твір, використовуючи точність, виразність іменників, їх зображувальні можливості.</p> <p>Вдосконалює текст у відповідності із засвоєними морфологічними нормами іменників, їх стилістичними і зображувальними можливостями.</p>	<p>Правильно використовує в мовленні іменники з певними граматичними особливостями.</p> <p>Складає речення, правильно вживаючи форми іменників різних відмін та груп.</p> <p>Складає речення, включаючи імена та прізвища в різних відмінках, а також російські власні назви.</p> <p>Розрізняє морфологічне і синтаксичне питання, використовує їх для визначення морфологічних ознак іменників та їх синтаксичної ролі.</p> <p>Враховує граматичні обмеження при використанні іменників, які вживаються тільки у множині.</p>	<p>Має уявлення про іменник як групу слів з предметним значенням, яке виражається формою роду, числа і відмінка.</p> <p>Пояснює належність слова до іменника на основі його значення, морфологічних ознак і синтаксичної ролі.</p> <p>Визначає і коментує належність іменника до власних чи загальних назв, до певних груп за значенням.</p> <p>Визначає рід іменників, відміну, групу.</p> <p>Визначає форму відмінка, уточнюючи невідмінювані іменники.</p> <p>Вчиться правильно писати закінчення у іменників різних груп та відмін.</p> <p>Вчиться правильно писати суфікси та префікси в іменниках.</p> <p>Вчиться правильно писати <i>не</i> з іменниками.</p>

Тема: Прикметник.

Підтеми:

- Прикметник як частина мови.
- Прикметники якісні, відносні, присвійні.
- Ступені порівняння якісних прикметників.
- Творення прикметників.
- Написання складних прикметників.

- Відмінювання прикметників.

Задачі:

1. Розширити уявлення учнів про спосіб подачі матеріалу під час публічного виступу: вдосконалювати вміння здобувати інформацію з різних джерел (видавництва, телебачення, радіо, Інтернет та ін.), використовувати її для підготовки доповіді;
2. Вдосконалювати вміння створювати власні тексти – описи, використовувати прикметники в ролі епітетів;
3. Розширювати уявлення учнів про способи вираження присудка, вдосконалювати вміння визначати синтаксичну роль прикметника;
4. Вдосконалювати вміння пояснювати належність слова до прикметника, робити його морфологічний розбір; утворювати прикметники різними способами; вдосконалювати орфографічні вміння учнів на матеріалі прикметників;
5. Розвивати вміння розкривати особливості сприйняття навколишнього світу українським народом, спираючись на аналіз прикметників і їх словоформ в художньому тексті.

Комунікативна компетенція

- На основі аналізу комунікативної задачі поширює уявлення про спосіб подачі матеріалу ; вдосконалює вміння використовувати інформацію із різних джерел для підготовки доповіді:
 - Визначає тему доповіді, складає її план;
 - Відбирає і оформлює необхідний матеріал;
 - Записує основні положення доповіді, продумує переходи та інтонаційне оформлення;
 - Вибирає цікавий для ровесників (адресат) вступ і закінчення;
 - Продумує жести, за допомогою яких можна підтримувати інтерес слухачів, і графічну наочність.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
Знайомиться з доповіддю як з одним із усних жанрів наукового стилю мовлення. Під час підготовки доповіді звертає увагу на дотримання вимог композиції. Поглиблює уявлення про текст- опис:	Визначає і коментує синтаксичну роль різних форм прикметників у реченні. Поглиблює уявлення про способи вираження порівняння прикметників в залежності від їх значення і вибраного стилю.	Пояснює належність слова до прикметника на основі його значення, морфологічних ознак і синтаксичної ролі. Пояснює належність прикметників до певного розряду (якісні, відносні, присвійні), спираючись

Текст	Речення	Слово
<p>Вчиться будувати тексти на основі порівняння: визначає ознаки, за якими порівнюються предмети, продумує переходи, робить висновки на основі порівняння;</p> <p>Створює власні тексти-портрети, пейзажі, інтер'єр.</p> <p>Коментує використання прикметників в художніх творах (розвивається уявлення про роль епітету в створенні художнього образу). Використовує епітети під час створення власного тексту.</p> <p>Вдосконалює текст у відповідності з засвоєними морфологічними нормами прикметника, його стилістичними особливостями і зображувальними можливостями.</p>	<p>Вдосконалює вміння складати речення, використовуючи різні види та форми прикметників.</p>	<p>на їхнє значення та граматичні можливості.</p> <p>Розуміє значення переходу прикметника із одного розряду в інший.</p> <p>Утворює прикметники різними способами.</p> <p>Пояснює правопис прикметників, дотримується орфографічних норм:</p> <p>Написання складних прикметників;</p> <p>Відмінювання прикметників;</p> <p>Чергування в суфіксах прикметників;</p> <p>Написання <i>не</i> з прикметниками.</p>

Тема: Числівник.

Підтеми:

- Числівник як частина мови.
- Вимова й написання числівників.
- Кількісні числівники: власне кількісні, дробові, збірні.
- Порядкові числівники.
- Відмінювання числівників.
- Творення й написання відчислівникових складних слів.

Задачі:

1. Вдосконалювати вміння учнів використовувати шкільні засоби масової інформації для презентації цікавих подій; визначати тему і зміст майбутнього виступу на основі аналізу поставленої комунікативної задачі;
2. Сформулювати уявлення про репортаж і інформаційну замітку, їхню структуру і жанрові особливості;
3. Вдосконалювати вміння будувати тексти (усні і письмові), насичені цифровою інформацією, грамотно використовувати в них числівники;
4. Вдосконалювати вміння учнів визначати синтаксичну роль числівника;
5. Вдосконалювати вміння пояснювати належність до числівників на основі значення, морфологічних ознак і синтаксичної ролі;

Комунікативна компетенція

- Використовує репортаж для презентації цікавих подій, які відбуваються в школі, місті або республіці;
- Оформляє його у відповідності з вимогами жанру і нормами публіцистичного стилю мовлення.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Знайомство з репортажем, інформаційним повідомленням і заміткою як жанрами публіцистичного стилю мовлення, в основі яких розповідь про важливі і цікаві події.</p> <p>Коментує роль числівників в наукових і науково-популярних текстах (надають тексту точність, інформативність).</p> <p>Вдосконалює культуру мовлення і редагує текст у відповідності з засвоєними морфологічними нормами числівників.</p>	<p>Вчиться правильно ставити питання до числівників.</p> <p>Визначає синтаксичну роль числівників з урахуванням їх значення і морфологічних особливостей.</p>	<p>Формує уявлення про числівники як про слова, які називають числа, кількість предметів, порядок предметів при лічбі.</p> <p>Відрізняє числівники від інших частин мови з кількісною семантикою на основі їх значення і морфологічних ознак.</p> <p>Визначає розряд числівників за значенням і за структурою, коментує морфологічні особливості числівників в залежності від їх розряду та структури.</p> <p>Грамотно вживає числівники в мовленні: відмінює їх в сполученні з іменниками в залежності від відміни і правильно вимовляє, пояснює правопис числівників, дотримується орфографічних норм.</p>

Тема: Займенник.

Підтеми:

- Займенник як частина мови.
- Розряди займенників за значенням.
- Відмінювання займенників.
- Написання займенників.
- Вживання займенників.

Задачі:

1. розвивати вміння повноцінно працювати в пошуковій групі: планувати її роботу, обговорювати пропозиції учнів, узагальнювати матеріал і готувати його до презентації; брати участь в обговоренні виступів інших груп;
2. формувати вміння використовувати матеріал із різних джерел для проведення дослідження; аналізувати інформацію на основі порівняння;
3. сформувати в учнів поняття про займенник, розвивати вміння визначати морфологічні ознаки займенників; визначати розряд займенників за значенням, формувати на матеріалі займенників орфографічні і пунктуаційні навички; визначати їх синтаксичну роль в реченні; використовувати займенники для вдосконалення власного мовлення.

Комунікативна компетенція

бере участь у груповому дослідженні: вчиться систематизувати вивчене про займенник; "бачити" проблеми, які потребують вирішення; вибирати найбільш раціональний спосіб їх вирішення; оволодіває найбільш раціональним способом їх вирішення; оволодіває критичним слуханням (читанням): вчиться сприймати і оцінювати повідомлення іншої групи, задавати уточнюючі питання .

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
Аналізує тексти, в яких немає граматичного зв'язку між реченнями, виправляє цей недолік за допомогою займенників.	Коректується мовна помилка, коли неправильне вживання займенника призводить до змістової неточності речення.	Поглиблює поняття про займенник як частину мови. Пояснює, на основі яких ознак вони об'єднуються як одна частини мови.
Використовує займенники для усунення	Визначає синтаксичну роль займенників в	Пояснює належність слова до займенника на

Текст	Речення	Слово
<p>лексичних повторів у своєму та чужих текстах. Редагує тексти, перенасичені займенниками.</p> <p>Коментує роль займенників в своїх та художніх текстах. Пише твір.</p> <p>Використовує морфологічний розбір як форму систематизації і узагальнення вивченого про займенник.</p>	<p>реченнях, розрізняє синонімічну роль омонімічних займенників.</p> <p>Використовує присвійні займенники як вставні слова.</p> <p>Поширює уявлення про складнопідрядні речення. Пояснює в них функціональну і синтаксичну роль займенників.</p> <p>Перебудовує речення, замінюючи пряму мову непрямою.</p>	<p>основі їх значення, морфологічних ознак і синтаксичної ролі.</p> <p>Визначає і коментує належність займенника до розрядів за значенням.</p> <p>Знайомиться зі способами утворення займенників, утворює їх від займенників інших розрядів.</p> <p>Пояснює правопис займенників, засвоює орфограми.</p>

7 КЛАС

Основні напрямки розвитку комунікативної, мовної і соціокультурної компетенцій

Комунікативна компетенція

Вчиться орієнтуватися в ситуації спілкування:

визначає тему (*про що?*), співрозмовників (*хто з ким?*), мету (*навіщо?*), місце (*де?*) і час (*коли?*) спілкування на основі тексту, малюнка, фрагменту фільму, реальної ситуації; вчиться розкривати комунікативний задум співрозмовника.

Вчиться брати участь в діалозі:

- вибирає спосіб спілкування (як?) за його основною метою (повідомити, запитати інформацію, поділитися нею, підтримати контакт та ін.) і умовами спілкування (кому? де? коли?);
- висловлює власну точку зору, аргументує її різними способами (в т. ч. опираючись на різні джерела інформації); сприймає думку співрозмовника, оцінює її аргументи, порівнює точку зору співрозмовника з власною; коректує власну думку;
- дотримується норм мовного етикету в процесі спілкування: вміє привітати зі значною датою і відповісти на поздоровлення; похвалити, висловити ввічливу оцінку чужої роботи;
- розрізняє жести, доречні в особистому спілкуванні і під час публічного виступу; вчиться доречно використовувати невербальні засоби під час презентації роботи.

Будує тексти (усні і письмові) у відповідності з темою, метою та адресатом, місцем і часом спілкування:

- Планує і створює тексти засвоєних стилів і жанрів на основі власних спостережень, вражень та суджень, розгорнуту відповідь на мовну тему, ОК, анкету;
- Оцінює відповідність власного та чужого тексту темі, меті та адресату спілкування, вибраному стилю і жанру;
- Систематизує почуту або прочитану інформацію у вигляді / за допомогою ОК, таблиці, схеми, використовуючи прийняті і придумані символи, малюнки; розгортає зміст ОК в навчально – науковий текст; оцінює ОК за певними критеріями: відбір матеріалу; логіка розподілу матеріалу; точність і доступність;
- Помічає комунікативні недоліки в чужому та власному тексті, визначає їх причини, коректує текст;

- Бере участь в дослідженні, використовує різні форми презентації інформації, обговорює виступ з однокласниками, оцінює успішність його за певними критеріями.

Вчиться критично оцінювати зміст прослуханого тексту (критичне слухання), читати текст з установкою на його повне розуміння (вивчаюче або аналітичне читання):

- Вчиться використовувати різні прийоми слухання в залежності від конкретної ситуації: запис опорних/ключових слів, складання плану або логічної схеми почутого;
- Доцільно використовує словесні і несловесні сигнали уважного слухання, вчиться оцінювати культуру власного слухання за певними критеріями;
- Знайомиться з прийомами вивчаючого читання: виписки, оформлення змісту прочитаного у вигляді логічної схеми, таблиці, ОК; вчиться задавати питання до тексту в процесі його читання і відповідати на них після того, як прочитано текст або його фрагмент.

Мовна компетенція

Мова

- Поширює уявлення про слово на морфологічному рівні.
- Вдосконалює знання і вміння в області стилів і мовних жанрів.

Текст

- Вчиться критично оцінювати зміст прослуханого тексту, виразити своє відношення до почутого (критичне слухання).
- Вчиться читати текст з установкою на його повне розуміння (вивчаюче або аналітичне читання).
- Складає змішані тексти (розповідь з елементами опису; роздум з елементами опису та ін.).
- Складає тексти- порівняльні описи на матеріалі портретних замальовок есе- роздуми, проводить порівняльний аналіз мовних явищ.
- Складає складний план тексту, розгортає його в текст; вчиться складати план- схему тексту.
- Редагує тексти у відповідності з засвоєними граматико-стилістичними (морфологічними) нормами.

Речення

- Поширює уявлення про слова, які не є членами речення.
- Складає речення за заданою схемою, враховуючи стилістичні особливості засвоєних словоформ.
- Засвоює пунктуаційні норми.
- Вдосконалює вміння робити синтаксичний та пунктуаційний розбір речень.

Слово

- Характеризує граматичні значення дієслів, дієслівних форм (дієприкметників та дієприслівників), прислівників, службових частин мови, вигуків, правильно використовує засвоєні словоформи у власному мовленні.
- Засвоює орфографічні норми.
- Помічає і коректує помилки, пов'язані з використанням вивчених слів – частин мови і словоформ.
- Робить морфемний та морфологічний розбір вивчених слів- частин мови.

Соціокультурна компетенція

- Поширює уявлення про національно- культурну специфіку слів – образів в українській мові.
- Формує уявлення про роль граматичних категорій слів, словоформ у сприйманні та відображенні картини світу народом.
- Вчиться аналізувати і систематизувати мовний матеріал з метою реконструкції ціннісних уявлень різних народів.
- Засвоює національно-забарвлені мовні моделі, прийняті в українській мовній традиції.
- Вчиться брати участь у міжкультурному діалозі.

Тема: Дієслово.

Підтеми:

- Дієслово як частина мови.
- Граматичні категорії дієслова:

- Дієвідміни дієслова;
 - Перехідність та неперехідність;
 - Способи дієслова;
 - Доконаний та недоконаний види;
 - Неозначена форма дієслова;
 - Час;
 - Особа і число дієслова.
- Безособові дієслова.
 - Утворення дієслів.
 - Написання дієслів.

Задачі:

1. Вдосконалювати вміння виступати перед аудиторією: переконливо і аргументовано висловлювати свою точку зору, коректно відповідати на запитання слухачів, пояснюючи те, що залишилось незрозумілим;
2. Вдосконалювати вміння складати тексти різних типів, стилів, жанрів, коментувати особливості використання дієслів у власних та чужих текстах;
3. Познакомити учнів з односкладовими та двоскладовими реченнями; вдосконалювати вміння виділяти склад підмета і склад присудка;
4. Вдосконалювати вміння пояснювати належність слів до дієслів, робити морфологічний розбір дієслова; поширювати уявлення про основні способи творення дієслів та дієслівних форм; вдосконалювати орфографічні вміння учнів на матеріалі дієслів з опорою на їх морфемну будову.

Комунікативна компетенція

Вчиться готуватися до семінарів та брати в них участь:

- Оцінює і відбирає із рекомендованої літератури лінгвістичний матеріал за попередньовизначеним колом питань;
- Систематизує його: складає план відповіді, оформлює основний її зміст у вигляді схеми або таблиці; підбирає практичний матеріал;

- Знайомить однокласників з отриманою інформацією і бере участь в її обговоренні.
- Вчиться переконливо висловлювати свою точку зору перед аудиторією, відповідати на питання слухачів, пояснюючи те, що залишилось для них незрозумілим.
- Коректно бере участь в обговоренні; знаходить правильне рішення на основі співставлення різних точок зору.
- Оцінює якість свого виступу, виходячи із поставлених навчальних і комунікативних задач.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Складає тексти різних типів, стилів і жанрів (оповідання, інтерв'ю, репортаж) у відповідності з темою, метою і адресатом. Коментує використання дієслів у власних та чужих текстах, опираючись на їх значення і стилістичні особливості.</p> <p>Вдосконалює навички виразного читання на основі текстів різних типів і стилів. Використовує морфологічний розбір як форму систематизації і узагальнення вивченого про дієслово.</p> <p>Вдосконалює текст у відповідності з засвоєними морфологічними нормами дієслова, їх стилістичними особливостями і зображувальними можливостями.</p>	<p>Пояснює роль дієслова в побудові речення (висловлювання).</p> <p>Пояснює, як змінюється загальне значення речення в залежності від використання в ньому дієслів доконаного чи недоконаного виду.</p> <p>Поширює уявлення про члени речення, які виражаються не одним словом, а словосполученням.</p> <p>Формує уявлення про односкладові речення.</p>	<p>Пояснює належність слова до дієслова на основі його значення, морфологічних ознак і синтаксичної ролі.</p> <p>Доказово визначає морфологічні ознаки дієслова.</p> <p>Визначає вид дієслова, опираючись на значення і питання. Утворює дієслово іншого виду засвоєними способами.</p> <p>Визначає дієвідміну дієслова. Відмінює дієслово, дотримуючися правил правопису.</p> <p>Утворює форми дійсного, умовного та наказового способів; використовує їх з урахуванням семантичних та стилістичних особливостей (переносне вживання способів дієслова).</p> <p>при вивченні категорій числа та часів дієслова звертає увагу на переносне вживання цих категорій.</p> <p>Утворює дієслова різними способами.</p> <p>Засвоює написання префіксів, суфіксів дієслів, чергування приголосних, <i>не</i> з дієсловами.</p>

Тема: **Форми дієслова – дієприкметник і дієприслівник.**

Підтеми:

- Дієприкметник як форма дієслова.
- Творення активних дієприкметників.
- Творення пасивних дієприкметників.
- Відмінювання дієприкметників.
- Дієприкметниковий зворот.
- Розрізнення дієприкметників і прикметників.
- Написання *не* з дієприкметниками.
- Безособові форми на *–но, - то*.
- Дієприслівник як форма дієслова.
- Дієприслівники недоконаного та доконаного виду.
- Дієприслівниковий зворот.

Задачі:

1. Розвивати вміння критично сприймати текст; складати перевірні роботи для однокласників і оцінювати їх за спільно розробленими критеріями; поширювати уявлення учнів про мовні жанри на матеріалі різних типів щоденників;
2. Сформувати уявлення про дієприкметники і дієприслівники як форми дієслова; вчити доказувати належність слова до дієприкметників і дієприслівників на основі їх ознак і морфемної будови; сформувати уявлення про їх стилістичну роль в тексті; вчити вдосконалювати текст за допомогою дієприкметників і дієприслівників; сформувати орфографічні та пунктуаційні вміння на матеріалі дієприкметників та дієприслівників; сприяти їх вживанню в мові учня;
3. Опіраючись на аналіз значення і вживання дієприкметників і дієприслівників в мовленні, пояснювати специфіку української мови.

Комунікативна компетенція

- Знайомиться з різними типами щоденників; вчиться висловлювати своє судження або відношення до чого-небудь, свій настрій або враження у вільній формі щоденника і в процесі спілкування.
- Оволодіває критичним сприйняттям тексту; коментує те, про що йшла мова в тексті; пояснює свою згоду або незгоду з думкою автора; вчиться “бачити”, як будова тексту, використані автором стиль і засоби мови допомогли йому бути переконливим і цікавим.
- Вчиться складати перевірні роботи для однокласників, грамотно, чітко, коректно формулювати завдання і те, як його слід виконувати, пояснювати критерії оцінювання.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Вдосконалювати уявлення про авторський задум і способи його реалізації в художній літературі і живописі.</p> <p>Коментує роль дієприкметників в художньому і власному текстах.</p> <p>Пише докладний переказ, визначає стиль початкового тексту за його ознаками. При написанні зберігає його стилістичні особливості.</p> <p>Складає тексти різних типів, стилів та жанрів для вираження власного настрою, враження, думки про те, що відбувається. Використовує в них дієприкметники та дієприслівники, враховуючи їх стилістичні можливості.</p> <p>Робить рекламні проспекти.</p> <p>Вдосконалює текст, використовуючи дієприкметниковий зворот.</p> <p>Використовує морфологічний розбір як форму систематизації і узагальнення вивченого про</p>	<p>Визначає синтаксичну роль дієприкметників та дієприслівників в реченні.</p> <p>В реченнях з дієприкметниками і дієприслівниками вирішує пунктуаційні задачі, опираючись на наступні вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначати межу звороту; впізнавати одинокі дієприкметники та дієприслівники; • Визначати місце дієприкметникового звороту відносно означуваного слова; • Співвідносити дієприслівник і дієприслівниковий зворот з присудком, до якого вони відносяться; • Правильно інтонувати речення з дієприкметниковим та дієприслівниковим зворотами. <p>Перебудовує прості речення з дієприкметниковим та дієприслівниковим зворотами в складні.</p> <p>Вчиться ставити розділові знаки в реченнях з</p>	<p>Має уявлення про дієприкметники та дієприслівники як форми дієслова.</p> <p>Доводить належність слова до дієприкметника та дієприслівника на основі їх ознак та морфемної будови, відрізняє дієприкметники від прикметників та дієприслівники від дієслів.</p> <p>Вибираючи форму дієприкметника, співвідносить його з означуваним словом і з тим дієсловом, від якого він утворився.</p> <p>Визначає активність та пасивність дієприкметників, їх час.</p> <p>Пояснює написання дієприкметників та дієприслівників.</p>

Текст	Речення	Слово
дієприкметники та дієприслівники.	кількома дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами.	

Тема: Прислівник.

Підтеми:

- Прислівник як частина мови.
- Наголос у прислівниках.
- Розряди прислівників за значенням.
- Прислівники, утворенні від прикметників за допомогою суфіксів **-о, -е**.
- Прислівники, утворенні від прикметників за допомогою префіксів.
- Прислівники, утворенні від іменників.
- Прислівники, утворенні від числівників.
- Прислівники, утворенні від прислівників.
- Складні і складені прислівники.
- Написання *и* та *і* в кінці прислівників.

Задачі:

1. Формувати в учнів вміння брати участь в підготовленому діалозі на певну тему, планувати хід бесіди, під час підготовки використовувати інформацію із різних джерел;
2. Сформувані поняття про прислівник, вчити відрізняти його від інших частин мови, опираючись на його граматичні ознаки; познайомити з основними способами утворення прислівників; формувати орфоепічні, орфографічні та пунктуаційні вміння на матеріалі прислівників; визначати їх синтаксичну роль в реченні; пояснювати роль прислівників у створенні художнього образу і реалізації авторського задуму; використовувати прислівники для вдосконалення власного мовлення;
3. Вчити пояснювати специфіку відношення українського народу до світу, до людини, опираючись на аналіз прислівників в художньому тексті; вдосконалювати вміння аналізувати, порівнювати зміст прислів'їв.

Комунікативна компетенція

- Вчиться брати участь у підготовленому діалозі: з'ясовувати думку співрозмовника, оцінювати його аргументи, пропонувати співрозмовнику власні аргументи, які підтверджують протилежну точку зору; використовувати словесні і несловесні сигнали уважного слухання.
- Готує інтерв'ю на тему проблемного характеру. Планує хід інтерв'ю в залежності від особливостей теми і мети:
 - Підбирає приклади, які ілюструють протилежні точки зору;
 - Продумує послідовність запитань, які допомагають з'ясувати думку співрозмовника і спонукають його відстоювати свою точку зору; вчиться задавати питання, які підтримують увагу співрозмовника.
- Вчиться використовувати різні прийоми слухання: записувати найбільш вдалі висловлювання співрозмовника, складати план або логічну схему розгорнутого висловлювання. Вдосконалює вміння “розгортати” свої записи в текст.
- Матеріал інтерв'ю оформляє як статтю в молодіжний журнал: вибирає найяскравіше висловлювання для заголовку; продумує, як можна ілюструвати статтю.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
<p>Коментує роль прислівників в текстах різних типів.</p> <p>Коментує використання прислівників в художніх творах, пояснює, як заміна прислівників в тексті змінює його зміст.</p> <p>Вчиться точно, доречно, стилістично доцільно використовувати прислівники у власному мовленні.</p> <p>Вдосконалює текст у відповідності з засвоєними морфологічними нормами прислівників, їх стилістичними особливостями і зображувальними можливостями.</p> <p>Використовує морфологічний розбір як форму систематизації і узагальнення вивченого про прислівник.</p>	<p>Складає словосполучення з прислівниками за запропонованими схемами.</p> <p>Визначає синтаксичну роль прислівників в реченнях.</p> <p>Редагує речення з прислівниками.</p> <p>Розрізняє синтаксичну роль прикметників і прислівників, іменників і прислівників, прислівників і числівників.</p> <p>Поширює уявлення про вставні слова.</p> <p>Будує речення зі вставними словами-прислівниками.</p> <p>Пунктуаційно оформлює їх на письмі, правильно інтонує в усному мовленні.</p>	<p>Формує поняття про прислівник як частину мови. Доводить належність слова до прислівника на основі його ознак.</p> <p>Визначає розряд прислівників за значенням.</p> <p>Має уявлення про основні способи утворення прислівників, утворює їх від різних частин мови. Засвоює правопис прислівників, опираючись на їх творення.</p> <p>Відрізняє прислівники від омонімічних слів інших частин мови. Засвоює їх правопис.</p>

Тема: Службові частини мови (прийменник, сполучник, частка) і вигук.

Підтеми:

- Службові частини мови.
- Прийменники. Особливості вживання прийменників. Написання прийменників. Розрізнення прийменників і префіксів.
- Сполучники. Особливості вживання сполучників. Написання сполучників. Розрізнення сполучників та інших частин мови.
- Частки. Особливості вживання часток. Написання часток. Написання *не* з різними частинами мови.
- Вигук. Вживання вигуків.

Задачі:

1. Вдосконалювати вміння виступати перед аудиторією з захистом проведеного дослідження або в ролі опонента;
2. Сформувати поняття про службові частини мови і вигук, їх відміну від самостійних частин мови; вчити відрізняти їх від інших частин мови; формувати орфографічні та пунктуаційні вміння на основі даних частин мови; сформувати уявлення про функції даних частин мови, їх ролі у створенні яскравого, точного і образного мовлення;
3. Вчити використовувати у власному мовленні етикетні вигуки у відповідності з прийнятими культурно- мовними традиціями; формувати уявлення про однакові і різні способи вираження емоцій в мовах.

Комунікативна компетенція

- Вчиться виступати перед аудиторією в певній ролі: дослідника або опонента. Засвоює нову форму пред'явлення власної роботи і її обговорення – захист проведеного дослідження.
- Вдосконалює уявлення про мовний етикет на основі вигуків, які оформлюють етикетні вирази.
- Вчиться планувати індивідуальне дослідження, визначати проблему і раціональний шлях її рішення, відбирати необхідний матеріал і систематизувати його, оцінювати якість своєї роботи і співвідносити власну оцінку з думкою однокласників.

Мовна компетенція

Текст	Речення	Слово
Аналізує текст з точки зору його змісту, структури і використаних в ньому засобів	Коректуються мовні помилки, пов'язані з неправильним вживанням прийменників.	Пояснює відмінності між службовими частинами мови і самостійними. Визначає належність слова до прийменника, сполучника, частки чи вигука

Текст	Речення	Слово
<p>мовної виразності.</p> <p>Складає тексти різних типів, стилів і жанрів для вираження свого настрою, враження або погляду на те, що відбувається.</p> <p>Оцінює текст в залежності від того, наскільки його зміст, структура і вибір мовних засобів допомогли автору виразити власний задум.</p> <p>Використовує прийменники-синоніми і частки з урахуванням їх стилістичних особливостей.</p> <p>Використовує частки для різних відтінків змісту висловлювання. Коментує їх роль в створенні яскравого, образного мовлення.</p> <p>Визначає роль вигуків в текстах. Вдосконалює навички виразного читання текстів з вигуками, передає різноманітні почуття за допомогою інтонації, доречно використовує при цьому міміку і жести.</p> <p>Використовує морфологічний розбір як форму систематизації і узагальнення вивченого про дані частини мови.</p>	<p>Коментує синтаксичну роль часток у реченні.</p> <p>Правильно інтонує спонукальні речення, оформлені за допомогою часток.</p> <p>Систематизує знання і вміння, пов'язані з оформленням питальних речень.</p> <p>Визначає роль сполучників в простих та складних реченнях. Вчиться розрізняти прості речення і однорідні члени речення.</p> <p>Вчиться розрізняти складносурядні і складнопідрядні речення в залежності від сполучника і характеру відносин між частинами складного речення. Дотримується пунктуаційних норм в реченнях зі сполучниками.</p> <p>Пунктуаційно оформлює речення з вигуками.</p>	<p>на основі функції, яку вони виконують.</p> <p>Розрізняє прийменники і префікси. Використовує це вміння при формуванні орфографічних вмінь.</p> <p>Визначає розряд часток. Вказує на функцію часток.</p> <p>Використовує формотворчі частки для утворення форм наказового умовного способів.</p> <p>Вивчаючи заперечні частки, систематизує вміння писати <i>не</i> та <i>ні</i> з різними частинами мови.</p> <p>Визначає розряди сполучників. Засвоює написання сполучників.</p> <p>Має уявлення про роль вигуків в мові. Пояснює, чому вигуки посідають особливе місце в системі частин мови.</p> <p>Визначає розряд вигуків.</p> <p>Пояснює правопис службових частин мови та вигуків, дотримується орфографічних норм.</p>

8 КЛАС

Основні напрямки розвитку комунікативної, мовної і соціокультурної компетенцій

Комунікативна компетенція

Орієнтується в ситуації спілкування:

- аналізує ситуацію спілкування, її компоненти (*співрозмовники, тема, причина, ціль, місце, час спілкування*) на основі реальних ситуацій, текстів – діалогів, малюнка, фрагментів фільму;
- моделює ситуацію спілкування, пропонує комунікативне завдання однокласникам;
- розрізняє офіційне і неофіційне, власне і публічне спілкування;
- оцінює вміння орієнтуватися в ситуації спілкування, успішність спілкування.

Бере участь в діалозі:

- дотримується правил ведення діалогу: встановлює візуальний і мовний контакт зі співрозмовником; дотримується теми діалогу, володіє стратегією і тактикою діалогу (висловлює і аргументує власну точку зору, оцінює позицію співрозмовника, спонукає його до продовження розмови, структурує спілкування в часі і просторі); дотримується доброзичливості під час бесіди;
- формулює власний комунікативний намір; вчиться планувати хід бесіди, коригувати його в залежності від ситуації спілкування;
- вчиться визначати, що сказав співрозмовник, що хотів сказати, що сказав без наміру; задавати співрозмовнику питання різного типу: уточнюючі, спонукаючі до діалогу, проблемні; аналізує в діалозі невербальні способи спілкування, вчиться розуміти інформацію, яка передається за їх допомогою: “промовисті” погляди, жести, міміка і пози;
- знаходить інформацію для підтвердження власної точки зору; співставляє відмінні судження; аргументує перевагу вибраній;
- дотримується норм мовного етикету і культури поведінки в діалозі (під час встановлення контакту і завершення діалогу, під час висловлювання компліменту, прохання, інтересу до точки зору співрозмовника, при бажанні “перехопити” ініціативу);
- визначає і коригує помилки в діалозі: багатослів'я, фрагментарність, необґрунтовані паузи, обдумування, невпевненість, повтори та ін.

Будує тексти (усні і письмові):

- планує і будує тексти, які відповідають ситуації спілкування, стилю і жанру (діалог-обмін інформацією оцінюючого значення, діалог-обговорення; обговорення проблеми на сторінках журналу, шкільної газети, в ІНТЕРНЕТІ; власний лист в журнал, газету, особистий офіційний лист; рецензія;
- визначає комунікативні недоліки на всіх етапах побудови тексту (орієнтування, планування, реалізація, контроль); вчиться коректувати їх.

Критично оцінює зміст прослуханого тексту (критичне слухання), читає текст з настановою на його повне розуміння (вивчаюче або аналітичне читання):

- визначає основну думку, позицію автора тексту, погоджується чи не погоджується з думкою автора, аргументує власну точку зору; вчиться оцінювати, чи зміг автор реалізувати в тексті свій задум;
- аналізує підготовлені рецензії / відгуки, коректно оцінює їх;
- засвоює прийоми опрацювання інформації в текстах різних стилів і жанрів в залежності від поставленої задачі; використовує отриману і оброблену інформацію під час підготовки до реферативного повідомлення чи письмового реферату;
- продовжує засвоювати прийоми усвідомлення навчального тексту: вчиться складати конспект, тези прочитаного тексту.

Мовна компетенція

Мова

- Знає про мову в житті людини і суспільства.
- Поглиблює знання про стилі мови та їх ознаки, засвоює нові мовні жанри (різноманітні форми рецензій, реферат, науково-популярна стаття, поширює уявлення про рекламу).
- Формує системне уявлення про синтаксичну будову української мови на основі вивчення синтаксичних одиниць та законів їх функціонування (синтаксис простого речення).
- Усвідомлює відповідальність за вдосконалення якості власного мовлення.

Текст

- Редагує тексти у відповідності з засвоєними граматично - стилістичними нормами (синтаксис простого речення).
- Грамотно записує тексти – діалоги.

Речення

- Формує уявлення про синтаксичні зв'язки слів, словосполучень і речень як одиниць синтаксису.
- Аналізує і складає прості речення, різні за метою висловлювання, емоційним забарвленням, структурою, робить їх синтаксичний і пунктуаційний розбір.
- Засвоює пунктуаційні норми в простому реченні ускладненого типу.
- Помічає і коригує помилки в структурі простого речення, в постановці розділових знаків.
- Пояснює роль різних видів простих речень, синтаксичних синонімів у створенні авторського і власного тексту.

Слово

- Поширює уявлення про синтаксичну роль слів і словоформ (способи вираження членів речення різними частинами мови).
- Поширює уявлення про слово як носія культурологічного змісту (слово – лінгвокультурема).
- Вдосконалює орфографічні вміння, які сформовані на попередніх етапах навчання.

Соціокультурна компетенція

- Формує уявлення про національно – культурну специфіку різних видів речень в українській мові, їх ролі у сприйнятті і відображенні картини світу народу.
- Вчиться аналізувати і систематизувати мовний матеріал з метою реконструкції ціннісних уявлень різних народів.
- Використовує національно забарвлені моделі мовного етикету, які запроваджені в українській мовній традиції.
- Формує уявлення про загальне і відмінне в миміці і жестовій мові різних народів.
- Вчиться брати участь в діалозі культур.

Тема: За що відповідає синтаксис? (синтаксичні зв'язки, словосполучення, речення).

Підтеми:

- Синтаксичні зв'язки слів.

- Словосполучення.
- Поняття про речення.

Задачі:

1. Узагальнити і поглибити знання та вміння учнів в області ситуації спілкування і різноманітності мови (діалог, монолог); розвивати вміння свідомо вибирати форми мовної поведінки в залежності від ситуації спілкування;
2. Узагальнити і систематизувати вивчене про словосполучення і речення в попередніх класах; сформулювати уявлення про основні синтаксичні поняття: синтаксичні зв'язки слів, словосполучення, речення; вміння виділяти в реченні словосполучення, визначати їх синтаксичну роль;
3. Поширювати уявлення про правила поведінки під час діалогу, які існували в українській культурі, про загальне і відмінне в мові жестів різних народів; вчити пояснювати специфіку у відношенні українського народу до світу, опираючись на аналіз слів в реченні.

Комунікативна компетенція

- Узагальнює, поглиблює знання та вміння в області ситуації спілкування і різноманітності мови (діалог, монолог). В центрі уваги – особливості і властивості діалогічної мови; цілеспрямоване використання невербальних засобів спілкування.
- Бере участь в діалозі – обговоренні, дотримуючись культури спілкування. Вибирає різні форми мовної поведінки в залежності від ситуації спілкування. Засвоює моделі мовного етикету, які використовуються при встановленні, підтримці, припиненні контакту; звертанні до співрозмовника, приверненні його уваги, привітанні, знайомстві, прощанні, вибаченні, подяці та ін.
- Поширює уявлення про мовні жанри: засвоює різні форми рецензій в залежності від мети і адресата: рецензія на твір однокласника, стаття в газету, лист другу, авторові твору та ін. Вдосконалює власний текст на основі рецензій, написаних однокласниками. Вчиться узагальнювати, аналізувати і оцінювати висловлені в різній формі (усній або письмовій) судження відносно власної роботи.

Мовна компетенція

Текст	Речення. Слово на синтаксичній основі.
<p>Поглиблює уявлення про особливості діалогу. При сприйманні і побудові діалогів аналізує і коментує їх відповідність ситуації спілкування; психологічним особливостям даної форми мовлення; оцінює доречність і ефективність використаних в них засобів мови.</p> <p>Вчиться сприймати діалог в художньому творі як один із способів</p>	<p>Формує уявлення про основні синтаксичні поняття (синтаксичні зв'язки слів, словосполучення, речення).</p> <p>Визначає види зв'язку слів у реченні: координацію, сурядність і підрядність.</p>

Текст	Речення. Слово на синтаксичній основі.
<p>характеристики персонажів; розповідати про характери героїв на основі особливостей їх мовлення.</p> <p>Пише рецензії різної форми. Оцінює відповідність твору темі (завданню), замовленому стилю і жанру, відмічає і коментує вдалі творчі знахідки в змісті і формі твору, вказує на його недоліки.</p> <p>Формує уявлення про синтаксичні синоніми як про один із прийомів редагування тексту. Використовує їх для усунення одноманітності в побудові речень тексту.</p>	<p>Узагальнює і систематизує вміння координувати граматичні форми головних членів в складних випадках, коректуються мовні помилки, пов'язані з неправильним вибором форми присудка.</p> <p>Поглиблює уявлення про сурядний зв'язок на основі зв'язку однорідних членів і складносурядних речень. Знаходить в реченнях однорідні члени, інтонує їх в усному мовленні і пунктуаційно оформляє на письмі; відрізняє прості речення з однорідними членами від складносурядних.</p> <p>Поглиблює уявлення про підрядний зв'язок:</p> <p>Узагальнює і систематизує знання і вміння в області словосполучення: характеризує словосполучення з точки зору його побудови і граматичного значення; пояснює, чим воно відрізняється від слова і речення;</p> <p>Вчиться виділяти в реченні словосполучення, будувати із них речення; визначати їх синтаксичну роль;</p> <p>Засвоює наступні типи підрядного зв'язку: узгодження, керування і прилягання: знаходить в реченні слова, які зв'язані тим чи іншим типом зв'язку, вчиться коригувати помилки, пов'язані з типами зв'язку слів.</p> <p>Систематизує знання про речення: в центрі – ознаки речень і їх структура.</p> <p>Формує уявлення про речення як про комунікативну одиницю. Характеризуючи речення за змістом, усвідомлює його зв'язок з комунікативною задачею; вчиться бачити засоби її вираження (інтонація, лексичні і граматичні засоби), вдосконалює вміння будувати речення, враховуючи комунікативний намір і синтаксичні норми української мови. Вдосконалює уявлення про риторичні питання, їх призначення і особливості використання, вчиться правильно інтонувати їх у мовленні.</p> <p>Характеризуючи речення за емоційним забарвленням, звертає увагу на те, що в реченні мовник виражає своє відношення до того, про що повідомляє; вчиться коментувати це відношення, спираючись на зміст і оформлення речення.</p>

Тема: Головні і другорядні члени речення.

Підтеми:

- Модель речення. Види речень за метою висловлювання, за емоційним забарвленням.
- Координація (зв'язок між підметом і присудком).
- Підрядний зв'язок слів (узгодження, керування, прилягання).
- Що таке член речення?
- Підмет.
- Присудок. Тире між підметом та присудком.
- Означення. Узгодженні означення. Неузгодженні означення. Прикладка, додаток, обставина.
- Прямий і зворотній порядок слів у реченні. Логічний наголос. Пауза.

Задачі:

1. Вдосконалювати уявлення про речення як комунікативну одиницю; розвивати вміння виразно читати текст, намагаючись за допомогою інтонації передати власне розуміння задуму автора;
2. Поширити поняття про члени речення; вдосконалювати вміння знаходити в реченні головні і другорядні члени речення, визначати спосіб їх вираження; формувати уявлення про стилістичну функцію членів речення в тексті, вчити стилістично доцільно використовувати їх при створенні власного тексту; вдосконалювати вміння будувати вислів, речення за допомогою прямого порядку слів та інверсії, інтонувати своє мовлення в залежності від комунікативного задуму;
3. Сформувати в учнів уявлення про порядок слів в реченні як національно забарвлений спосіб вираження думок і емоцій; вдосконалювати вміння знаходити спільне і відмінне в мові жестів різних народів, брати участь у діалозі культур.

Комунікативна компетенція

- Вдосконалювати вміння складати різні тексти / висловлювання у відповідності з комунікативною задачею і ситуацією спілкування, планує текст; вчиться свідомо відбирати і використовувати мовні засоби різних рівнів для реалізації свого задуму; дотримуватись стилістичних норм при побудові тексту.
- Бере участь в конкурсі виразного читання: цілеспрямовано використовує логічний наголос в тексті, а також логічні і психологічні паузи. Вдосконалює вміння інтонувати текст з урахуванням авторського задуму.

- Знайомиться з загальними прийомами самоконтролю на семінарському занятті. Вчиться аналізувати і оцінювати свою роботу, використовуючи перспективний самоконтроль і контроль по ходу виконання роботи на основі завчасно розроблених критеріїв.

Мовна компетенція

Текст	Речення. Слово на синтаксичній основі
<p>Вчиться викладати зміст тексту економно і виразно, використовуючи різні види присудків.</p> <p>Формує уявлення про стилістичні можливості присудків; вчиться стилістично доцільно використовувати їх при створенні тексту.</p> <p>Вчиться коментувати роль обставин в створенні художнього образу.</p> <p>Поширює уявлення про епітети, виражені прикметником, прислівником чи іменником, які в реченні можуть виконувати роль означення, прикладки і обставини. Використовує їх в побудові власних текстів, розкриває їх поетичний зміст.</p> <p>Вдосконалює уявлення про синтаксичні синоніми на матеріалі узгоджених і неузгоджених означень.</p> <p>Усвідомлює, що письмова мова відрізняється від усної. При написанні тексту враховує властивості письмового мовлення: продуманність, підготовленість, залежність його структури від задуму автора. Змінює порядок слів в реченні, щоб виділити в ньому найбільш важливу інформацію.</p> <p>Відмічає “невдалі” місця в тексті, де використані синтаксичні конструкції, недоречні в письмовому мовленні.</p> <p>На основі запропонованого вчителем матеріалу порівнює текст озвученого інтерв’ю і текст того ж інтерв’ю, оформленого як газетна стаття. Пояснює різницю.</p>	<p>Визначає члени речення, враховуючи зміст речення.</p> <p>Вдосконалює вміння знаходити в реченні підмет, визначає спосіб його вираження і межу в найбільш складних випадках.</p> <p>Поширює уявлення про присудок; вчиться знаходити присудки різних типів, аналізувати їх структуру.</p> <p>Поглиблює знання і вміння, пов’язані з пунктограмою “Тире між підметом та присудком”.</p> <p>Вдосконалює вміння знаходити другорядні члени речення. Поглиблює уявлення про них на основі поширених членів речення.</p> <p>Узагальнює засвоєні ознаки означень. Вчиться знаходити в реченні означення різних типів, визначати їх значення і спосіб вираження.</p> <p>Засвоює прикладку як особливий вид означень. Дотримується орфограми “ Дефіс при прикладці”.</p> <p>Поглиблює уявлення про доповнення на основі його значення, здібності залежати не тільки від присудка, але і від другорядного члена речення. Знаходить доповнення в реченнях і визначає спосіб їх вираження. Узагальнює відомості про синтаксичну роль інфінітиву в реченнях.</p> <p>Поширює уявлення про обставини, знаходить їх у реченні, визначає спосіб їх вираження. Визначає тип обставин. Вчиться бачити відокремлені обставини в структурі речення, пунктуаційно оформляти їх на письмі.</p> <p>Будує речення (висловлювання) за допомогою прямого порядку слів та інверсії. Використовує інверсію як спосіб створення поетичного стилю висловлювання.</p> <p>Коригує помилки в словосполученнях, де головні слова є близькі за значенням та ін.</p>

Текст	Речення. Слово на синтаксичній основі
	Формує уявлення про порядок слів в реченні в аспекті національно – культурної специфіки української мови.

Тема: Односкладні, неповні речення; слова – речення.

Підтеми:

- Односкладні речення;
- Означено-особові речення;
- Неозначено – особові речення;
- Узагальнено – особові;
- Безособові речення;
- Називні речення;
- Повні і неповні речення.
- Слова – речення.

Задачі:

1. Вдосконалювати комунікативні вміння учнів: аргументовано виражати власну точку зору, оцінювати висловлювання співрозмовника з точки зору його змісту і форми;
2. Сформувати в учнів уявлення про односкладні речення, неповні і нероздільні слова – речення; вчити знаходити їх в тексті, аналізувати структуру цих речень; сформувати уявлення про стилістичні можливості даних речень в тексті; вчити використовувати їх у власному мовленні;
3. Вчити розповідати про особливості сприйняття світу українським народом і його відношення до світу, опираючись на аналіз і вживання односкладних і неповних речень в мовленні; аналізувати узагальнено – особові речення (прислів'я), слова, які складають національно – культурний компонент, з метою реконструкції ціннісних уявлень народу; вдосконалювати вміння використовувати культурологічну інформацію, знайдену в різних джерелах, для підтвердження власної точки зору або думки співрозмовника(ів).

Комунікативна компетенція

Вдосконалює комунікативні вміння на основі побудови реплік – відповідей під час діалогу. Вчиться планувати хід бесіди: визначає можливий її зміст (*про що говорити?*) і основні положення (*що говорити?*), роль кожного учасника в ній; вчиться ставити питання різних типів (*уточнюючі, спонукаючі до діалогу, проблемні*), реагувати на репліки співрозмовника, опираючись на зміст сказаного і на те, як це було промовлено (*інтонація, жести...*)

Мовна компетенція

Текст	Речення. Слово на синтаксичній основі
<p>Складає тексти – діалоги у відповідності з запропонованою комунікативною ситуацією.</p> <p>Формує уявлення про стилістичні можливості односкладних речень: їх особливості робити текст яскравішим, виразнішим; складати портрет – характеристику, “малювати” картини природи, описувати стан героя чи давати оцінку персонажу. Використовує їх у власному усному та письмовому мовленні.</p> <p>Використовує означально – особові речення для вдосконалення власного і чужого тексту.</p> <p>Коментує зміст прислів’їв і афоризмів, співвідносить їх з життєвою ситуацією; висловлює своє відношення до змісту.</p> <p>Формує уявлення про роль неповних та нероздільних речень в мовленні та художньому тексті.</p>	<p>Поглиблює знання про односкладні речення. Поширює уявлення про їх ознаки і особливості використання в мовленні. Знаходить їх в тексті. Розрізняє називні речення, групи односкладних особових речень і безособові. Пояснює, чому прислів’я і афоризми часто оформляються як узагальнено – особові речення. Коментує особливості інтонуювання односкладних речень в усному мовленні.</p> <p>Аналізуючи групи односкладних особових і безособових речень, опирається на морфологічне вираження присудка і значення речення. Коригується помилка в реченнях, в яких підметом називається звертання або доповнення, виражене особовим займенником..</p> <p>Поширює уявлення про синтаксичні синоніми на основі означено – особових речень.</p> <p>Вчиться знаходити в тексті неповні і неподільні речення на основі їх змісту і структури. Відрізняє односкладні речення від двоскладних неповних. Засвоює пунктограму “Тире в неповному реченні”. Вчиться співставляти звучання речень з його пунктуаційним оформленням.</p> <p>Розглядає односкладні речення як специфічну особливість української мови, де діюча особа або носій ознаки можуть бути виражені одним головним членом – присудком.</p>

Тема: Ускладнене просте речення.

Підтеми:

- Однорідні члени речення:
 - узагальнюючі слова при однорідних членах речення;
 - однорідні і неоднорідні означення.
- Відокремлені члени речення:
 - відокремлені означення;
 - відокремлені прикладки;
 - відокремлені обставини;
 - виділення порівняльного звороту;
 - виділення уточнюючих і пояснюючих членів речення.
- Речення з вставними словами, словосполученнями і реченнями.
- Речення зі звертаннями.

Задачі:

1. Розвивати вміння учнів в обговоренні певної теми або проблеми, познайомити з найбільш простими формами дискусії і правилами участі в ній; вдосконалювати вміння обробляти інформацію з різних джерел, засвоюючи прийоми її обробки;
2. Систематизувати сформовані в учнів знання і пунктуаційні вміння в області ускладненого простого речення; поглибити уявлення про ускладнене просте речення; вчити використовувати отримані знання для вдосконалення власного мовлення; сформувані уявлення про стилістичну роль відокремлених членів речення і вставних конструкцій в тексті; вчити використовувати їх в мовленні для точного вираження власного задуму; правильно інтонувати їх в усному мовленні і пунктуаційно – в письмовому;
3. Сформувані уявлення про роль звертань в процесі спілкування; про національно – культурну специфіку звертань в українській мовній поведінці; вдосконалювати вміння знаходити звертання в тексті, визначати спосіб їх вираження, інтонувати речення зі звертаннями, пунктуаційно оформлювати їх на письмі;

4. Вдосконалювати вміння учнів узагальнювати і використовувати у власному мовному досвіді культурологічну інформацію; пояснювати, як в граматиці мови відображається сприйняття народом навколишнього світу.

Комунікативна компетенція

- Вдосконалює вміння брати участь в семінарі дискусійного характеру. Знайомиться з найбільш простими формами дискусії, засвоює основні правила участі в ній. Вдосконалює вміння відстоювати власну точку зору; сприймати, аналізувати і оцінювати точку зору опонентів; пояснювати, що нового взнав в результаті обговорення, як це вплинуло на зміну власної позиції.
- Поглиблює уявлення про роль звертання в процесі спілкування.
- Поширює уявлення про різні форми дискусії на матеріалі тексту реклами, яка побудована на принципі полеміки з читачем, аналізує запропонований текст реклами, щоб зрозуміти, якими засобами досягається подібний ефект. Вчиться самостійно складати рекламний проспект засвоєного типу.

Мовна компетенція

Текст	Речення. Слово на синтаксичній основі
<p>Формує уявлення про стилістичну роль однорідних членів речення.</p> <p>Вчиться використовувати однорідні члени для вдосконалення власного мовлення. Коментує особливості вживання однорідних членів в текстах наукового і художнього стилів.</p> <p>Формує уявлення про стилістичну роль відокремлених членів речення і вставних конструкцій; використовує їх для точного вираження свого задуму.</p> <p>Знайомиться з нумерацією і рубрикацією в текстах. Використовує їх при складанні конспектів і тезових планів.</p> <p>Пише реферат або реферативне повідомлення на основі декількох джерел інформації.</p> <p>Вдосконалює уявлення про синтаксичні синоніми. Використовує їх як один із прийомів редагування тексту.</p> <p>Вдосконалює навик виразного читання; правильно інтонує ускладнені прості речення.</p> <p>Знаходить в різних джерелах інформацію культурологічного характеру і</p>	<p>Вдосконалює знання про ускладнене просте речення. Розрізняє такі члени речення: однорідні і відокремлені члени речення, вставні конструкції, звертання.</p> <p>Вдосконалює синтаксичні і пунктуаційні вміння в реченнях з однорідними членами на матеріалі речень з декількома рядами однорідних членів, з узагальнюючим словом; вдосконалює вміння пояснювати роль сполучника “і” в реченні. Розрізняє однорідні і неоднорідні означення, опираючись на їх значення, позицію відносно означуваного слова, спосіб вираження.</p> <p>Формує системне уявлення про відокремлені члени речення, знаходить їх в реченні, співвідносить з тією чи іншою групою, пунктуаційно оформлює на письмі.</p> <p>На матеріалі відокремлених означень і обставин формує уявлення про основні ознаки відокремлених членів речень.</p> <p>При вивченні відокремлених прикладок свідомо використовує різноманітні способи їх оформлення на письмі.</p> <p>Вчиться розрізняти уточнюючі члени речення на основі їх ознак,</p>

Текст	Речення. Слово на синтаксичній основі
використовує її при складанні текстів на певну тему.	<p>пунктуаційно оформлювати їх в реченні.</p> <p>Знайомиться з факультативними випадками пунктуаційного оформлення речень.</p> <p>Усвідомлює і коментує роль вставних конструкцій в змісті речення; знаходить їх в тексті, визначає їх значення. Грамотно оформляє речення з даними конструкціями на письмі, використовує різноманітні способи відокремлення (коми, тире, дужки); правильно інтонує їх в усному мовленні.</p> <p>Поглиблює уявлення про роль звертань в процесі спілкування. Вдосконалює вміння знаходити звертання на основі їх ознак; визначає спосіб вираження звертань; пунктуаційно оформляє їх на письмі та інтонаційно у мовленні.</p>

Тема: Пряма і непряма мова. Діалог.

Підтеми:

- Речення з прямою мовою. Розділові знаки в них.
- Цитата як спосіб передачі чужої мови.
- Діалог.
- Способи заміни прямої мови непрямою.

Задачі:

1. Сформувати в учнів уявлення про роль чужої мови в процесі спілкування, розвивати вміння використовувати конструкції з прямою мовою в спілкуванні;
2. Розширити уявлення про види планів, формувати вміння складати цитатний план тексту;
3. Систематизувати відомості про способи передачі чужої мови, її пунктуаційне оформлення;
4. Вдосконалювати вміння оцінювати висловлювання особи української чи іншої культури (на основі цитат) на культурологічні теми, складає діалог, використовуючи культурологічну інформацію.

Комунікативна компетенція

Бере участь в диспуті. Разом з однокласниками продумує і вибирає тему майбутнього диспуту, враховуючи, що тема повинна бути актуальною, зацікавити аудиторію і викликати бажання висловитися на тему обговорюваної проблеми. Готується до диспуту:

- планує час підготовки; визначає коло довідкової літератури;
- підбирає і аналізує необхідну інформацію;
- визначає власну роль – ведучий, опонент чи пропонент;
- висловлює в ході диспуту власну позицію, аргументує її різними способами;
- стає на позицію опонента; оцінює його аргументи; підтверджує чи спростовує його точку зору; визначає, що сказав опонент, що хотів сказати, що сказав без наміру;
- аналізує висловлювання співрозмовників; оцінює їх відповідність ситуації спілкування.

Мовна компетенція

Текст	Речення. Слово на синтаксичній основі
<p>Розширює уявлення про текст, його ознаки, типи і структуру. Пояснює роль заголовку і першої фрази в подальшій організації тексту.</p> <p>Коментує в тексті стилістичні особливості використання прямої мови:</p> <ul style="list-style-type: none"> • в художньому творі мовлення персонажу – один із способів <i>характеристики</i> героя і вираження <i>авторського відношення</i> до нього; • в публіцистиці – точна передача інформації, відтворення атмосфери подій. <p>Вдосконалює уявлення <i>про епіграф</i>, коментує вибір епіграфа автором тексту, визначає по ньому тему, основну думку, настрій або колізію тексту. Підбирає епіграфи до власних текстів.</p>	<p>Систематизує відомості про основні способи передачі чужої мови:</p> <ul style="list-style-type: none"> • речення з прямою мовою, • складнопідрядні речення з непрямою мовою, • речення зі вставними словами і реченнями, які вказують на джерело повідомлення, • прості речення з доповненнями, які називають тему чужої мови. <p>Пунктуаційно оформляє дані синтаксичні конструкції на письмі, будує їх схеми. Коментує вибір засобів зв'язку в залежності від того, яким реченням за метою висловлювання є чужа мова. Трансформує синтаксичні конструкції одного структурного типу в інший.</p> <p>Засвоює поняття <i>цитата</i>. Знайомиться з різними способами оформлення цитат на письмі, в тому числі цитат з поезії. Складає цитатний план тексту.</p> <p>Співставляє пунктуаційне оформлення речень з прямою мовою в українській та латиській мовах.</p>

Текст	Речення. Слово на синтаксичній основі
	Помічає, аналізує і виправляє синтаксичні і пунктуаційні помилки в реченнях і текстах.

9 КЛАС

Основні напрямки розвитку комунікативної, мовної і соціокультурної компетенцій.

Комунікативна компетенція

Планує і будує монологічні тексти, виступає з ними перед аудиторією, враховуючи

- Ситуацію спілкування (співрозмовника, комунікативний задум, тема, місце, час);
- Особливості усного (створюваного в момент мовлення, промовленого, розрахованого на слухове сприйняття) і письмового (розрахованого на зорове сприйняття, незалежне від реакції адресата) мовлення;
- Специфіку стилю і жанру (розповідь, лист автору, літературному герою, автобіографія, доповідь на лінгвістичну і культурологічну теми, звіт, тези, резюме, анотація);
- Різні способи розвитку думки (деталізація, приклади, співставлення і протиставлення, пояснення тези, визначення поняття, формулювання висновку);
- Способи, які передбачають реакцію слухачів або читачів, утримують увагу (вибір актуальної інформації, її проблемний виклад, нестандартний початок, чітке визначення питання і задачі висловлювання, інтонаційне виділення головного, повторення основної думки різними формулюваннями, використання яскравих, конкретних прикладів, цитат для підтвердження основних положень висловлювання, засобів аналогії, порівняння, протиставлення як доказ і засіб поживлення висловлювання, пряма вимога уваги, вплив на емоції читача, слухача);
- Цілеспрямоване використання невербальних засобів спілкування (жести, міміка), які допомагають встановити контакт з аудиторією, привертають і організують її увагу.

Бере участь в дискусії: виступає в ролі пропонента чи опонента;

- Знаходить інформацію, необхідну для участі в дискусії на задану тему;
- Висловлює і аргументує власну точку зору різними способами і відстоює її;
- Стає на позицію опонента; оцінює його аргументи; підтверджує чи заперечує його точку зору; визначає, що сказав опонент, що хотів сказати, що сказав без наміру;
- Аналізує мовну поведінку співрозмовників: прогнозує їх точки зору, оцінює відповідність висловлювань ситуації спілкування, висловлює своє відношення до позиції автора;

- Оцінює реакцію опонента на почуту точку зору, опираючись на його жести і міміку.

Будує діалог з текстом:

розкриває комунікативний задум автора тексту; формулює питання за змістом тексту; уточнює значення незрозумілих слів, використовуючи різні види довідкової літератури; прогнозує продовження змісту тексту; перевіряє правильність висунутих припущень в процесі читання; порівнює власну позицію відносно проблеми, яка розглядається в тексті (або авторської).

Читає текст з метою добути основний зміст з установкою на подальшу його передачу (реферативне читання):

у вигляді резюме, анотації, тези, визначає тему тексту, поділ його на частини, формулює основну думку тексту в цілому і кожної його частини, виділяє головне і другорядне у змісті кожної частини, основну і уточнюючу інформацію, фіксує результати проведеного аналізу у вигляді нового тексту (вторинний текст: тези, резюме, анотація).

Мовна компетенція

Мова

- Систематизує відомості про мову:
- мова як комунікативна і знакова система, складова частина культури народу;
- мова як явище, що розвивається;
- роль мови в житті людини і суспільства;

Текст

- Складає тексти різних стилів, типів, засвоєних мовних жанрів, дотримуючись законів побудови тексту.
- Складає діалоги з текстом.
- Складає цитатний план тексту.
- Редагує текст у віжповідності з засвоєними граматично – стилістичними нормами.

Речення

- Поширює уявлення про складне речення; засвоює різні структурні види складних речень.
- Пояснює роль різних видів складного речення, діалогу, речень з прямою мовою, синтаксичних синонімів в авторському тексті. Цілеспрямовано використовує різноманітні синтаксичні конструкції при створенні власного тексту.

- Засвоює пунктуаційні норми (на матеріалі складних речень); робить синтаксичний і пунктуаційний розбір складного речення в усній і письмовій формі.

Слово

- Систематизує відомості про слово як основну одиницю мови на різних рівнях: фонетичному, лексичному, словотворчому, морфологічному; робить різні види розбору.
- Вдосконалює орфографічні вміння, сформовані на попередніх етапах навчання.
- Використовує слово як засіб художньої виразності у власному мовленні.

Соціокультурна компетенція

- Формує уявлення про національно – культурну специфіку різних видів речень в українській мові, їх роль у сприйнятті і відображенні картини світу народу (на основі складних речень).
- Знаходить в різних джерелах культурологічну інформацію, оцінює її і використовує у власному мовному досвіді.
- Аналізує і систематизує мовний матеріал з метою реконструкції ціннісних уявлень різних народів (на основі слів – концептів, текстів культурологічного характеру).
- Оцінює національно забарвлені моделі мовного етикету, прийняті в українській мовній традиції (на основі монологу).
- Порівнює культурно – мовні традиції різних народів, знаходить в них спільне і відмінне, бере участь у діалозі культур.
- Має уявлення про мовну ситуацію в Латвії.

Тема: Складні речення.

Підтеми:

- Загальна характеристика складного речення.
- Складносурядне речення та його типи:
 - Складносурядне речення з єднальними відносинами;
 - Складносурядне речення з протиставними відносинами;

- Складносурядне речення з розділовими відносинами.
- Складнопірядне речення:
 - Способи зв'язку в складнопірядному реченні;
 - Вказівні слова;
 - Види пірядних частин (пірядні означальні, з'ясувальні, обставинні);
 - Складнопірядне речення з кількома пірядними (однорідними, паралельними, послідовними).
- Складне безсполучникове речення.
- Складне речення з різними видами зв'язку.

Задачі:

1. Вдосконалювати вміння попереджати реакцію слухачів в процесі власного монологічного висловлювання;
2. Вдосконалювати вміння складати власні тексти різних типів (тексти – описи, змішаного типу);
3. Формувати вміння визначати вид складного речення, опираючись на ознаки; розвивати вміння цілеспрямовано використовувати різні види складних речень у відповідності зі змістом і стилем створюваного тексту; вдосконалювати пунктуаційні вміння учнів на матеріалі складного речення, формувати вміння робити синтаксичний та пунктуаційний розбір складних речень різних видів;
4. Розвивати вміння розповідати про особливості сприйняття світу українським народом і його відношення до світу, опираючись на аналіз та вживання складних речень в мовленні; використовувати у власному мовному досвіді інформацію із культурологічних джерел (тексти., заочна екскурсія, відомості про архітектурні пам'ятники української та інших культур); вчити будувати діалог на культурологічні теми з особистостями української та інших культур, опираючись на їх висловлювання.

Комунікативна компетенція

- Виступає з доповіддю на мовну чи культурологічну тему, відбирає і критично оцінює інформацію з різних джерел (тексти, словники, енциклопедії, ЗМІ та ін.), використовує її під час підготовки виступу; продумує систему словесних та несловесних засобів спілкування з метою впливу на аудиторію, організацію та утримання уваги слухачів; розраховує час свого виступу; вибирає оптимальну форму використання наочного матеріалу (схеми, таблиці тощо)
- Вчиться попереджати реакцію слухачів в процесі власного монологічного висловлювання: прогнозує реакцію слухачів, можливі запитання; продумує аргументацію.
- Критично оцінює власний виступ, дотримується культури слухаючого, мовника, читаючого, пишучого.

Мовна компетенція

Текст	Речення. Слово на синтаксичній основі
<p>Аналізує текст з точки зору використання різноманітних синтаксичних засобів.</p> <p>Коментує вибір розділового знака як засобу художньої виразності.</p> <p>Відпрацьовує поняття “стилі тексту”. Пише перекази тексту публіцистичного стилю, наукового стилю та художнього стилю.</p> <p>Вчиться працювати над доповіддю (рефератом): добирає матеріал, складає робочий план, опрацьовує текст, не забуваючи про мовленнєве оформлення, вчиться володіти інформацією.</p> <p>Складає відгук на доповідь товариша, користуючись критеріями: зміст доповіді, його відповідність темі; логічність викладу матеріалу, характер виголошення доповіді (голос, темп, інтонація тощо); раціональне використання відведеного часу (приблизно 8 хвилин); обраний варіант виголошення доповіді; додержання чіткості задуму, уникнення багатослів'я; загальний висновок, мовленнєве оформлення.</p>	<p>Поширює уявлення про складне речення, принципи класифікації складних речень: сполучникові (складносурядні і складнопідрядні) і безсполучникові на основі з'ясування значення, способів зв'язку і граматичних відносин між частинами складного речення. Розрізняє прості речення з ускладненою структурою і складні. Пояснює інтонаційні особливості складних речень.</p> <p>Поширює уявлення про складносурядні речення. Визначає тип складносурядного речення в залежності від значення і характеру сполучника.</p> <p>Вдосконалює пунктуаційний навичок оформлення вивчених моделей складносурядних речень. Засвоює орфограми: "Тире в складносурядному реченні", "Відсутність коми між частинами складносурядного речення".</p> <p>Характеризує сурядні сполучники як засіб зв'язку між частинами складносурядного речення.</p> <p>Поширює уявлення про побудову складнопідрядного речення. Виділяє головну і підрядну частини, визначає позицію підрядної частини відносно головної і засоби зв'язку: сполучник або сполучникове слово. Визначає тип підрядної частини в залежності від значення і запитання, співвідносить підрядні речення з другорядними членами речення.</p> <p>Формує уявлення про складнопідрядні речення з декількома підрядними; принципи їх класифікації: 1) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю, 2) паралельною підрядністю, 3) послідовною підрядністю. Формує пунктуаційний навик речень даного типу.</p> <p>Поширює уявлення про безсполучникові складні речення, характер зв'язку між частинами безсполучникового складного речення. Засвоює правила постановки розділових знаків між частинами безсполучникового</p>

Текст	Речення. Слово на синтаксичній основі
	<p>складного речення.</p> <p>Засвоює складні речення з різними видами зв'язку. Пунктуаційно оформлює їх на письмі.</p> <p>Робить синтаксичний та пунктуаційний розбір різних типів складного речення, складає їх схеми.</p>

Тема: Систематизація і узагальнення вивченого в 5 – 9 класах.

Підтеми:

- Фонетика. Графіка. Орфоепія.
- Лексикологія. Фразеологія.
- Будова слова і словотвір. Орфографія.
- Морфологія і орфографія.
- Синтаксис. Пунктуація.

Задачі:

1. Формувати вміння складати власні тексти різних стилів.
2. Повторити особливості слова на фонетичному, лексичному, словотворчому та морфологічному рівнях.
3. Узагальнити і систематизувати вивчене про словосполучення, речення, способи передачі чужого мовлення, функції розділових знаків.
4. Розвивати вміння писати твори на морально – етичну тему.

Комунікативна компетенція

- Вчиться ділитися своїми враженнями, почуттями, переживаннями, роздумами, поглядами, зацікавлювати читачів.
- Вчиться виправляти мовленнєві помилки у власному мовленні та мовленні своїх однокласників.
- Будує усний монологічний виступ, дотримуючись вимог до побудови діалогу:

- Складає план виступу;
- Підбирає матеріал для основної частини, продумує розміщення матеріалу і хід розвитку думки;
- Вибирає прийоми привернення і утримання уваги слухачів;
- Продумує власну поведінку під час виступу.

Мовна компетенція

Текст	Речення. Слово на синтаксичній основі
<p>Поширює уявлення про мовленнєву майстерність, мовленнєву поведінку, їх роль у формуванні загальної культури людини.</p> <p>Працює над текстами офіційно – ділового стилю: заявою, автобіографією.</p> <p>Систематизує знання про текст, його ознаки (тема, головна думка, змістова закінченність, логічність викладення).</p> <p>Пише контрольний твір у публіцистичному стилі.</p>	<p>Повторює вживання м'якого знака, апострофа.</p> <p>Повторює групи слів за значенням, походженням і вживанням. Особливості вживання фразеологізмів.</p> <p>Систематизує орфограми у префіксах, коренях, суфіксах.</p> <p>Повторює правопис частин мови: числівників, займенників, особових закінчень дієслів, прийменників, сполучників, часток.</p> <p>Систематизує пунктуаційні навички: кома і крапка з комою в простому та складному реченнях, двокрапка в простому та складному реченнях, тире в простому та складному реченнях; розділові знаки при прямій мові та цитатах.</p>

Форми і методичні прийоми оцінювання досягнень учнів

Учбові досягнення учня потрібно оцінювати об'єктивно і різносторонньо. Для цього необхідно реалізувати на практиці:

- принцип відвертості і ясності, який контролює виконання учнями основних вимог до обов'язкового учбового змісту, які визначені в стандарті мов національних меншин;
- принцип сумарних досягнень, який враховує досягнення учнів на всіх рівнях оцінювання: засвоєння і використання знань, самостійної продуктивної діяльності;
- принцип відповідності оцінки, який дає учням змогу підтверджувати свої знання і вміння на всіх рівнях оцінювання при виконанні завдань, при відповідях на питання, аналіз прикладів і ситуацій;
- принцип використання різноманітних форм оцінювання: письмові, усні і комбіновані перевірки, індивідуальне і групове оцінювання досягнень і різноманітні перевірні роботи (напр. діагностичні, контрольні, практичні, проектні роботи, заліки, екзамени);
- принцип регулярності оцінювання, який дозволяє інформувати учня і його батьків про отримані учнем знання, засвоєні вміння і динаміку його навчальних досягнень;
- принцип обов'язковості оцінювання, який вимагає оцінювати учбові досягнення кожного учня, задіяного в навчальному процесі, відповідно до його здібностей.

Оцінювати досягнення учнів можуть: сам учень, однокласники, вчитель (внутрішнє оцінювання), представник шкільної адміністрації, батьки, держава або інституції самоуправ (зовнішнє оцінювання).

Оцінювання- це складова частина учбового процесу. Воно здійснюється протягом всього учбового часу, при цьому виділяється передбачене для оцінювання місце в рамках учбового процесу, визначається мета, методичні прийоми і порядок оцінювання.

Форми оцінювання

Учбовий процес і оцінювання досягнень учнів взаємозв'язані і здійснюються одночасно. Враховуючи це, не можна відокремити методи оцінювання від учбових методів і прийомів. Детальніше познайомитися з методами, які використовуються як в учбовій діяльності, так і в процесі оцінювання можна в розділі «Методи і методичні прийоми.»

Попереднє оцінювання

Проводиться на початку навчального року або перед вивченням нової теми; використовується формуюче оцінювання.

Цілі:

- з'ясувати рівень підготовленості учнів до засвоєння теми або курсу;
- створювати мотиваційну основу для активної діяльності учнів в процесі засвоєння теми або курсу;
- узгоджувати форми співробітництва вчителя і учня (-ів), уточнити цілі і задачі навчання.

В ході попереднього оцінювання учні разом з вчителем з'ясовують, яким може бути резаультат засвоєння теми, критерії оцінювання досягнень результату.

Приклад.

Методи, методичні прийоми оцінювання	Оцінюється	Порядок оцінювання
Бесіда.	Знання і вміння учнів, набуті на попередніх етапах навчання. Вміння оцінювати власні досягнення, визначати проблеми.	Зараховано / не зараховано.
Перевірочна робота.	Мовні знання і вміння учнів (відрізняти слова-частини мови, члени речення, вирішувати орфографічні задачі, робити розбір слів і речень і т.д.) Вміння складати власний текст на задану тему, дотримуючись орфографічних та пунктуаційних норм.	

Поточне оцінювання

Проводиться в процесі навчання, використовується формуюче оцінювання.

Цілі:

- констатувати досягнення учнів з метою подальшого удосконалення;
- сприяти розвитку в учнів навичок самостійної учбової діяльності і відповідальність за її результат;
- контролювати відповідність навчального процесу меті навчання, методам, які використовуються.

В розробці критеріїв оцінювання можуть брати участь учні, в результаті чого у них формується відповідальність за досягнені в процесі навчання результати.

Для фіксування результатів оцінювання можна використовувати: неформальне усне і письмове оцінювання, оцінювання за критеріями; самооцінку, оціночні карти роботи груп, пар, робочі папки (портфоліо) учнів, аналіз учбових робіт.

Результати поточного оцінювання можуть відображатися в документації записом – зараховано/не зараховано.

Приклад.

Методи, методичні прийоми оцінювання	Оцінюється	Порядок оцінювання
Рішення проблем.	Вміння аналізувати проблему, приймати правильне рішення, аргументувати його, спираючись на різні джерела інформації та власний досвід.	Зараховано / не зараховано.
Аналіз ситуації.	Вміння оцінювати точку зору співрозмовника, аналізувати його аргументи, знаходити недоліки, помилки, виправляти їх.	
Тест.	Знання в області мови та мовлення (напр. визначення роду прикметників, відмінювання іменників та ін.) Вміння знаходити правильну відповідь, аргумент із запропонованих варіантів.	

Підсумкове оцінювання

Проводиться після вивчення теми чи курсу, використовується сумарне оцінювання.

Ціль – констатувати рівень засвоєних знань і сформованості вмінь учнів після проходження теми, курсу, в кінці семестру, навчального року, визначити їх відповідність вимогам стандарту з рідної мови.

Критерії оцінювання розробляються в процесі складання перевіркової роботи, учні можуть бути знайомі з ними повністю або частково. Наприклад, учні можуть познайомитися з критеріями оцінювання, які були прийняті в перевірочній роботі минулого року.

Приклад.

Методи, методичні прийоми оцінювання.	Оцінюється.	Порядок оцінювання
Дискусія.	Вміння обмінюватися ідеями, виявляти різні точки зору, знаходити оптимальний спосіб рішення проблем, робити висновки, виступати в різних ролевих позиціях (ведучий дискусії, учасник групи опонентів чи пропонентів, експерт.)	Балами (за 10-бальною шкалою).
Комбінована перевірна (діагностична) робота.	Рівень засвоєних мовних і мовленнєвих знань та вмінь, вміння використовувати їх у власному мовному досвіді.	

При розробці змісту перевірки потрібно комбінувати методи формальної перевірки з аутентичними методами, серед яких важливе місце відводиться практичним досягненням учня. В результаті цього здійснюється контроль за засвоєнням учнем учбового змісту (за допомогою попереднього і поточного оцінювання) і констатація досягнень учбових цілей і задач(за допомогою поетапного і підсумкового оцінювання).

Вчитель складені ним роботи головним чином оцінює на основі критеріїв оцінювання (сам визначає їх, враховуючи зміст програми, яка розроблена навчальним закладом, зміст учбового предмету і організацію учбового процесу; умови використання 10-бальної шкали).

Зміст державних перевірок робіт розробляється так, щоб досягнення учнів оцінювались в балах, згідно критеріїв.

В кінці 3, 6 і 9-го класів учні виконують державну перевірку роботу.

Державна перевірна робота по предмету «Мови національних меншинств» оцінюються наступним способом:

- в 3-му класі – частина комбінованої перевіркової роботи (рідна мова), вся робота оцінюється за 10 – бальною шкалою;
- в 6-му класі – залікова робота оцінюється за 10 – бальною шкалою;
- в 9-му класі – екзамен з рідної мови та літератури оцінюється за 10 – бальною шкалою.

Навчальні посібники, які використовуються для засвоєння учбового змісту

В процесі викладання і засвоєння української мови вчитель і учні користуються

- дидактичним матеріалом:
- підручники, навчальні і навчально – методичні посібники з української мови (читання), видані в Україні;
- додаткову літературу з української мови (словники, довідники, лінгвістичні енциклопедії та ін.), видані в Україні, за її межами;
- навчальні аудіо-, відеоматеріали, навчальний ілюстративний матеріал.

Методи і методичні засоби

Вибір методів і методичних засобів визначається цілями і задачами засвоєння української мови, а саме: формування в учнів комунікативної, мовної, соціокультурної і навчальної здібностей на основі активної учбової діяльності самого учня.

Бесіда

Вчитель організує розмову з учнями за допомогою продуманої системи питань, які підводять учнів до засвоєння фактів, понять, закономірностей рідної мови. *Засоби* проведення бесіди: постановка питань; обговорення відповідей і поглядів учнів; корекція відповідей; формулювання висновків. *Види* бесід: 1) евристична (вчитель підводить їх до розуміння і засвоєння нових знань; формулюванню правил); 2) повідомлююча (використовується для повідомлення нових знань); 3) закріплююча (приміняється після вивчення нового матеріалу); 4) індивідуальна (питання адресуються одному учневі); 5) фронтальна (питання адресуються всій навчальній групі).

Дидактична гра

Вчитель або учні готують гру, в основі якої мовний матеріал. В структурі дидактичної гри 4 етапи:

- 1) *орієнтація* (знайомство з правилами гри);
- 2) *підготовка до проведення гри* (аналіз правил гри);
- 3) *проведення гри*;
- 4) *обговорення гри*.

Дискусія

Учні обговорюють проблему, обмінюються точками зору, ідеями з метою пошуку оптимального засобу рішення проблеми, виявлення різних точок зору, осмислення глибини обговорюваної проблеми.

Види навчальної дискусії: круглий стіл, засідання експертної групи, форум, симпозіум, дебати.

Дослідництво

Вчитель або учні формулюють проблему, яку будуть досліджувати. Учні висовують гіпотези рішення проблеми; збирають, аналізують і узагальнюють необхідну інформацію, роблять висновки, фіксують результати досліджу.

Інтерв'ю

Вчитель пропонує учням взяти інтерв'ю у одного або декількох людей на задану тему.

Кооперативне навчання

Вчитель пропонує учням, розділеним на групи, завдання чи проектну роботу. Учні включаються в діалог, обмінюються думками, інформацією, вчать один у одного.

Мозкова атака (мозковий штурм)

Вчитель (або учень) формулює проблему, учні висувують ідеї, які допомагають вирішити проблему, слухають, доповнюють, але не коментують і не оцінюють ідеї інших.

Рішення задач (проблем)

Вчитель пропонує учням обговорити реальну задачу (проблему) і прийняти правильне рішення. Учні аналізують задачу (проблему), використовують необхідну інформацію (опираючись на власний досвід чи на довідкову літературу), приходять до правильного рішення.

Робота з текстом (читання або слухання і аналіз авторського тексту)

Учні читають (слухають) текст, виконують завдання: визначають тему, головну думку, задачу, яку ставив автор, кому він адресує свій текст; добирають заголовок або аналізують відповідність заголовка тексту його темі, основній думці; визначають тип тексту, стиль, жанр; пояснюють за допомогою чого автор розкриває власний комунікативний задум (використання нової інформації, засобів мовної виразності та ін.).

Складання власного тексту (вір)

Вчитель пропонує учням скласти текст (усний чи письмовий) на задану тему, або тему сформульовану самим учнем.

Учень визначає мету і адресата тексту, продумує структуру тексту, стиль, жанр твору, вибір мовних засобів, складає план тексту, складає текст, редагує його.

Організаційні форми роботи: індивідуальна, фронтальна робота, робота в парах, групова робота, кооперативне навчання, проект.

Джерелами інформації, необхідної учневі в процесі засвоєння рідної мови є: підручник, навчальні посібники з рідної мови, словники, енциклопедії, інтернет, відео-, аудіоматеріали, ілюстраційний матеріал (твори живопису, архітектури, тощо).

УКРАЇНСЬКА (РІДНА) МОВА
Mācību priekšmeta programmas paraugs
Atbildīgā par izdevumu – T. Fomina
Mācību priekšmetu programmas paraugu
aizliegts izmantot komercdarbībai!
© Izglītības satura un eksaminācijas centrs
Rīga
2005

Ar labojumiem 2010.gada septembrī